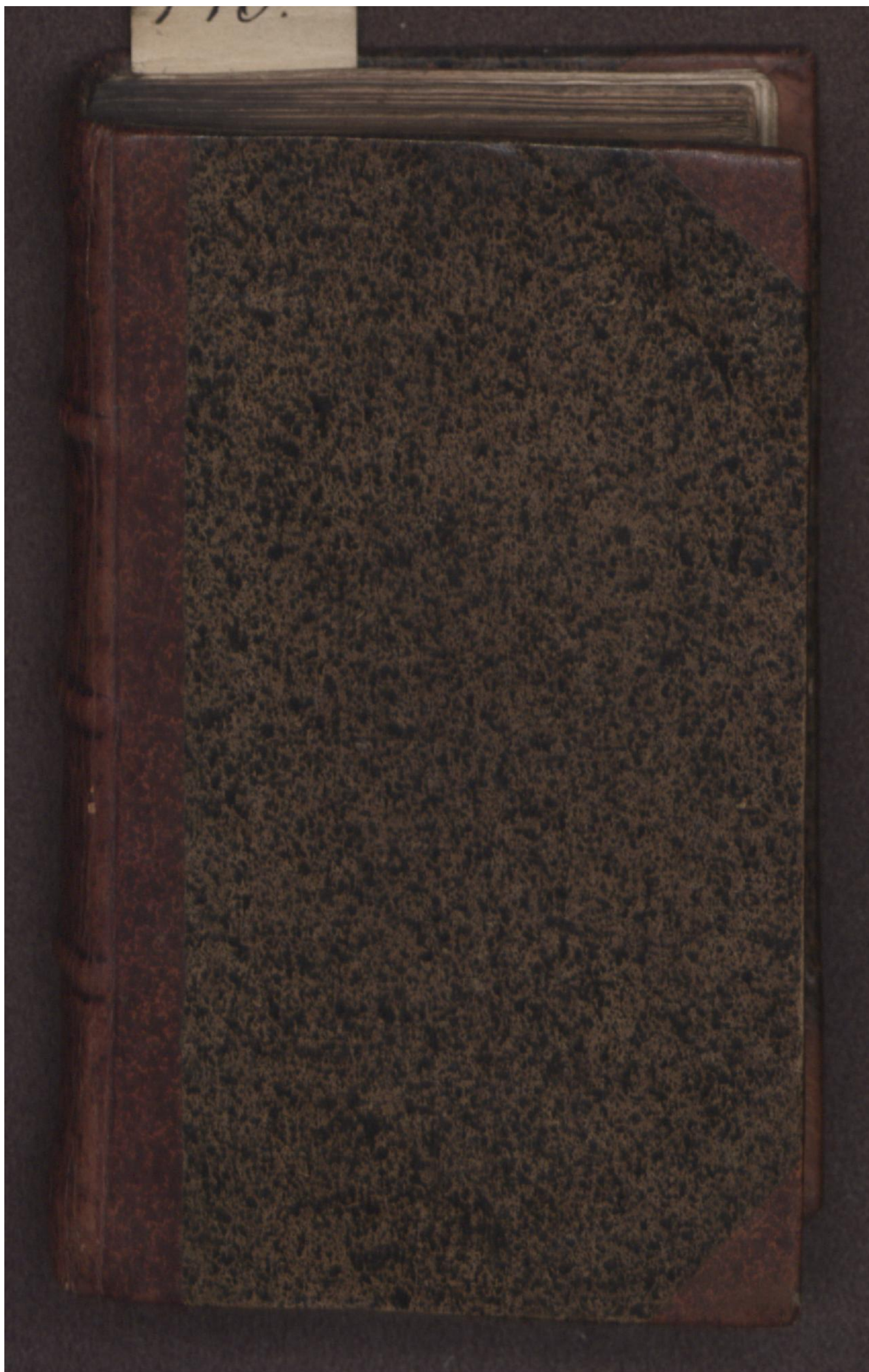

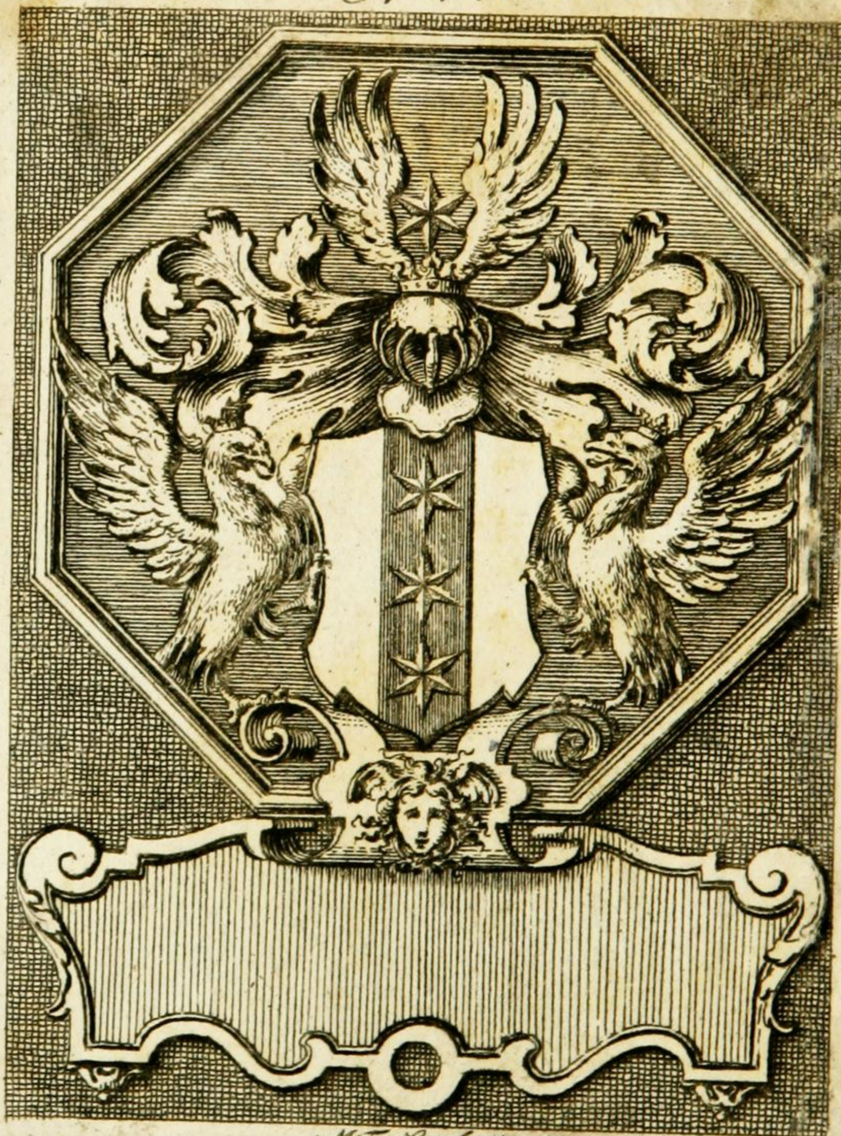

i. d: 12 Dec: 1761
f: d: 25 Mart: 1762.

DA-Box

No. 143.

Vor HErris Jesu Christi Pinis / Døds oc ærefulde Opstandelsis Historie /

flitelige tilsammen screffuen aff de fire Euangelister / ved D. Johannem Bugenhagen Pomern.

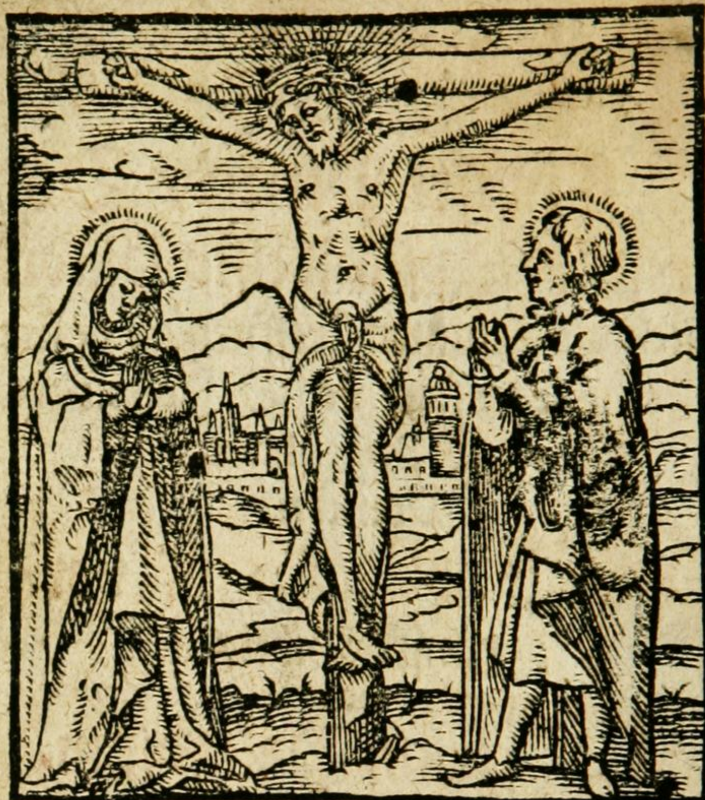
Oc nu vddragen aff vor danske Bibel / ved D. Petrum Palladium.

Er her ocsaa Jerusalems oc Jødernis ynckelige Forstøring / etc.

Nu tryckt vdi Kiøbenhaffn paa ny igien / oc met skøne Figurer bepryddet.

Cum Gratia & Priuilegio.

Iohan : 3.

Saa elskte Gud Verden / at hand gaff sin enbaarne Søn / Paa det at alle de som tro paa hannem / icke skulle fortabis / Men haffue det euige Liff.

Erlig oc Velbyrdig Quinde/ Frue Eline Gøye til Klausholm/ salige Her Mauritz Oluffsøns Ridders efterleffuerske / ynsker ieg Peder Palladius Doctor / Naade oc Fred i vor HERre Jesu Christo.

KJere Frue Eline / effter en euig Tacksigelse for alle Velgierninger/ etc. Giffuer ieg eder venlige tilkiende/ at det er vel tolff Aar siden/ at nogle fromme Guds Ords Tienere oc Sielesørgere/ som paa den tid vaare baade her vdi Kiøbenhaffn / ocsaa tisligeste andersted her vdi Riget/ begerede aff mig tit oc offte/ at ieg vilde tage mig den vmage offuer / oc vdsætte til Guds ære / oc alle fromme Christne i Danmarck til Trøst oc Husualelse/ paa vort Danske maal/ Vor HErris Jhesu Christi døds oc pinis Historie/ effter de fire Euangelisters beskriffuelse / lige som den Høylærde Mand

Doctor Johannes Bugenhagen Pomern / haffde den tid nogle Aar tilforn / vddraget aff de fire Euangelister / baade paa Latine oc Tytske. Der i lod ieg mig veluillig finde / oc meente at ieg skulde strax haffue fuldkommet samme Løffte oc Arbeyde / oc tog mig samme Passens Historie strax forhender at fordanske den / men det vilde dog paa samme tid / icke lyckis met mig / før nu i dette min Skrøbeligheds oc Siugdoms Aar / for atskillige Sagers skyld.

Kiære Frue Eline / mand pleyer at sige: Huo som icke forsmaar lidet / den er mere gaat værd. Efterdi at i toge denne lille Bønebog til tacke / som ieg faar nogle Aar skenckte eder / da er her ocsaa it herligt Klenodie / icke alleniste at formere eders Libri met / men til at stadfeste eders Tro / oc ellers trøste eder met i eders Viduedom / som vor eniste Lærere oc Saliggiørere Christus

stus Jhesus befaler alle sine tro Predickere at / giffue dem mere aff det hellige Euangelij Liggendefæ / som haffue noget tilforn / at de kunde voxe oc formeris i Troen / oc at den Gnist som er optend i Hiertet / icke skal vdslyckis / men vederquegis io mere oc mere / til det euige Liff oc Salighed.

Nu haffue i lenge siden / ia for mange Aar (Gud vere loffuet) faaet en sand vidskaff om vor HERre Jhesu Christo / huor met i daglige omgaaes / oc der vdi io mere oc mere forfremmis oc forbedris / lige som den Euangeliske Quinde / Luce xiij. Giorde / der tog det stycke Surdey / deynede det i tre Skepper mel / indtil det surnede altsammen. Derfaare ere de værde at giffue meer / som Christus siger en anden sted: Huer som haffuer / den skal mand giffue mere / at hand kand faa offuerflødelige nock. J haffue den Billede Bog / som de kalde den lille Passio-

 nal

nal paa Tytſke/men det ene gode kaſter
det andet icke bort. Derfaare ſender
jeg eder nu denne til paa Danſke / at
jo diſſ flere Bøger i haffue aff ſaadan-
ne / diſſ bedre kunde i komme ihu oc be-
gaa/ vor HERris Jheſu Chriſti hel-
lige oc ſalige Pine oc Død / ſom S.
Paulus ſiger / at wi ſkulle forkynde
HErrens Død/ indtil hand kommer/
Oc i kunde videre vnderſtaa eder den
ſtore wbegribelige Velgierning / ſom
vor HErre Jheſus Chriſtus haffuer
beuiſt oſſ/met ſin Pine oc Død oc ære-
fulde Opſtandelſe/ til vor Salighed/
wforſkylt i alle maade.

J finde ocſaa her vdi en dyrbar
Perle oc kaaſteligere Liggendefæ (der
ſom i ville ellers lede der effter) end
Sanct Eline Keyſer Conſtantini mo-
der ſkulde haffue fundet i Jeruſalem/
om det kunde findis ſant at vere / ſom
er ſcreffuet om hende/ Huilcket dog det
wgudelige Paffuens Folck hulde ſaa
viſt

vist at vere / huorlunde hun skulde haffue søgt oc fundet det Kaarss som Christus hengde paa / at de stifftede en vgudelig Fest der aff / oc fastede en Træ afftens Faste / som de saa kaldede etc. Men her finde i icke Træ eller Staack / som er icke vært at lede effter i den maade / men den Kaarsfeste Jesum Christum / som hengde paa Kaarsset / døde oc vdgaff sit rosens Blod / huor met hand tode oss aff alle vore Synder / oc opstod til vor Retfærdighed.

Siden befinde i ocsaa i sandhed (huilcket dog skal vere sagd foruden roes) at denne Paßis Historie haffuer aldrig saa flitelige oc endrectelige effter de fire Euangelisters bescriffuelse / veret tilsammen bescreffuen aff nogen til denne dag / paa vort Danske maal / som den nu (Gud vere loff oc tack) her findis / saa at huer Sogneprest oc Sielesørgere her vdi Danmarcks Rige / saa vel paa Landzbyer-

ne som i Kiøbstederne/haffue her en ret klar oc vforkaartet Text/ naar de om Fasten eller anden tid om Aaret/ skulde predicke oc forkynde den Christne Menighed / vor HErris Jhesu Christi døds oc pinis Historie/ da haffue de icke behoff at følge nogen anden Text effter/end som dem oc huer from Christen/ nu er her met stor flid tilsammen bescreffuen/Oc haabis mig met Guds hielp/ at den som vil tage saadant mit Arbeyde til tacke / er skeet en stor Tieniste oc Gaffn/ som de selffue skulle befinde/naar de nu faa læst dette mit føye Arbeyde met flid igēnem. Kiere Frue Eline/ den samme Kaarsfeste Jhesum Christum/som ieg nu her met faa ord haffuer talet om/ vil ieg haffue eder oc alle tro Christne befalet til euig tid/ Amen. Screffuet i Kiøbenhaffn Sancti Martini dag.

Anno Domini M. D. LVI.

Det Elleffte Capitel Johannis om Lazaro.

DEr laa en siug/ som hed Lazarus aff Bethania/ i Marie oc hendis Systers Marthe By. Men Maria vaar den/ som saluede HEr-ren met Salue/oc tiurde hans Føder met sit Haar/Den sam-mis Broder Lazarus vaar siug. Da sende hans Systre til hannem / oc lode hannem sige: HErre/See/den du elsker hand ligger siug. Der Jhesus det hørde/ sagde hand : Den Siugdō er icke til Døden/men til Guds ære/ at Guds Søn

 skal

skal prisis der aff. Oc Jhesus elskte Martham / oc hendis Syster oc Lazarum. Der hand nu hørde/ at hand vaar sijug/ bleff hand to dage paa den sted/ som hand vaar / Der effter si- ger hand til sine Discipler: La- der oss drage til Judeam igien. Hans Discipler sagde til han- nem: Mestere/ Sidste gang vilde Jøderne stenet dig/ oc du vilt drage der hen igien? Jhe- sus suarede: Ere der icke tolff timer om dagen? Huo som vandrer om dagen / hand støder sig icke / thi hand seer denne Verdens Liws / Men

huo

huo som vandrer om natten/
hand støder sig/thi der er intet
Lius i hannem. Saadant
sagde hand/ oc der effter siger
hand til dem : Lazarus vor
Ven soffuer / Men ieg gaar
bort/ at opuecke hannem. Da
sagde hans Disciple: HErre/
soffuer hand / da bliffuer det
bedre met hannem. Oc Jhe-
sus talede om hans død/Men
de meente/ at hand talede om
den Legemlige søffn. Da sagde
Jhesus dem det obenbare: La-
zarus er død/ oc ieg er glad for
eders skyld / at ieg vaar icke
der / paa det i skulle tro / Men
lader

lader oss drage til hannem. Da sagde Thomas/ som kaldis Tuilling: Lader oss drage met/ at wi kunde dø met hannem. Da kom Jhesus oc fant hannem/ at hand haffde allerede ligget fire dage i Graffuen. Oc Bethania vaar nær Jerusalem / ved femten Agre langt. Oc der vaare mange Jøder komne til Martha oc Maria / at trøste dem for deris Broder.

Som Martha nu hører at Jhesus kommer/gaar hun imod hannem / Men Maria bleff sidendis hiemme. Da

sagde

ſagde Martha til Jheſum:
HErre/haffde du veret her/da
vaare min Broder icke død/
Men ieg veed endnu/ at huad
du beder aff Gud / det giffuer
Gud dig. Jheſus ſiger til hen-
de : Din Broder ſkal opſtaa.
Martha ſiger til hannem:
Jeg veed vel / at hand ſkal op-
ſtaa i Opſtandelſen/ paa den
yderſte dag. Jheſus ſiger til
hende : Jeg er Opſtandelſen
oc Liffuet/ Huo ſom troer paa
Mig / hand ſkal leffue/ allige-
uel at hand døer/ Oc huo ſom
leffuer oc troer paa mig/hand
ſkal aldrig dø. Troer du det?

Hun

Hun siger til hannem : HEr-
re / Ja / Jeg troer / at du est
Christus Guds Søn / som
kom til Verden. Oc der hun
haffde det sagd / gick hun bort /
oc kaldede sin Syster Maria
hemelige / oc sagde : Meste-
ren er der / oc kalder at dig.
Der hun det hørde / stod hun
strax op / oc kom til hannem /
Thi Jhesus vaar icke endnu
kommen i Byen / men hand
vaar endnu paa den sted / som
Martha møtte hannem. Jø-
derne / som vaare i Huset hos
hende / oc trøstede hende / der
de saae Mariam / at hun stod

haste-

hastelige op oc gick vd/ da ful-
de de effter hende/ oc sagde:
Hun gaar bort til Graffuen/
at græde der. Der Maria kom
nu did som Jhesus vaar/ oc
saa hannem/ da falt hun ne-
faar hans Føder/ oc sagde til
hannem: HErre/ haffde du
veret her/ da haffde min Bro-
der icke døet. Der Jhesus saa
hende græde/ oc Jøderne oc-
saa græde/ som komme met
hende/ da gremmedis hand i
Aanden/ oc gaff sig suarlige/
oc sagde: Huor lagde i han-
nem hen? De sagde til han-
nem: HErre/ kom oc see/ De

Jhesu

Jhesu Oyen løbe offuer. Da
sagde Jøderne: See/huor kiær
haffde hand hannem. Men
nogle aff dem sagde: Kunde
icke den/ som oplod den Blin-
dis Oyen beskicke/ at oc denne
icke haffde døet? Men Jhe-
sus gremmedis atter i sig
selff/ oc kom til Graffuen/ oc
der vaar en Hule/ oc en Sten
lagd der paa. Jhesus sagde:
Tager Stenen aff/ Martha
den dødis Syster siger til han-
nem: HERre/ hand lucter nu
ilde/ thi hand haffuer ligget
fire dage. Jhesus siger til hen-
de: Haffuer jeg icke sagd dig/
Der

Der som du troer / da skulde du see Guds Herlighed. Da løffte de Stenen aff som den Døde laa. Men Jesus opløffte sine Øyen oc sagde: Fader / ieg tacker dig / at du haffuer bønhørt mig / dog veed Jeg / at du hører mig altid / Men for Folckens skyld / som her staar omkring / siger ieg det / at de skulle tro / at du vdsende mig.

Der hand dette haffde sagd / robte hand met høy Røst: Lazare / kom hid vd. Oc den Døde kom vd / bunden met Jordeklæder om Føder oc Hender / Oc hans Ansict vaar skiult

met en Suededug. Jhesus si-
ger til dem: Løser hannem/ oc
lader hannem gaa. Mange
aff Jøderne/som vaare komne
til Maria / oc saae huad Jhe-
sus giorde/trode paa hannem.
Men nogle aff dem / ginge
bort til Phariseerne / oc sag-
de dem huad Jhesus haffde
giort. Da forsamlede de yp-
perste Prester oc Phariseerne
it Raad/ oc sagde: Huad giø-
re wi? Dette Menniske giør
mange Tegn. Forlade wi
hannem saa / da tro de alle
paa hannem/ Saa komme
da de Romere oc tage fra oss
Land

Land oc Folck. Men en iblant
dem/ Caiphas/ som vaar det
samme Aar den ypperste
Prest/ sagde til dem: I vide
intet/ betencke oc intet/ Det
er oss bedre/ at it Menniske
døer for Folcket/ end at alt
Folcket forderffuis. Saa-
dant talede hand icke aff sig
selff/ Men effterdi hand vaar
det samme Aar ypperste
Prest/ da spaade hand/ Thi
Jhesus skulde dø for Folcket/
oc icke for Folcket allene/ Men
at hand skulde tilhobe sancke
Guds Børn/ som vaare at-
spridde. Fra den dag raadslo-

ge de / huorlunde de kunde dræbe hannem.

Da vandrede Jhesus icke mere obenbare iblant Jøderne / Men gick der fra til en Egn / hart hos Orcken / i en Stad / som kaldis Ephrem / oc haffde der sit væsen met sine Discipler. Men det vaar nær Jødernis Paaske / Oc der ginge mange op aff den Egn til Hierusalem / faare Paaske / at rense sig. Da stode de / oc spurde effter Jhesum / oc talede met huer andre vdi Templen : Huad tyckis eder / at hand kommer icke til Høytiden :

den: Men de ypperste Prester oc Phariseerne haffde ladet vdgaa it Bud / At der som nogen viste/huor hand vaar/ da skulde hand giffue det tilkiende/at de kunde gribe hannem.

Historia paa Palme Løffuerdag / *Iohan: XII.*

SEx dage faare Paaske / kom Jhesus til Bethaniam / der som Lazarus vaar død/ huilcken Jhesus opuerckte fra de døde. Der giorde de hannem en Nadere/ oc Martha tiente / oc Lazarus vaar

en aff dem som sade til Bordz.
Da tog Maria it Pund Sal-
ue / aff vforfalsket kaastelig
Nardus/oc saluede Jhesu Fø-
der / oc tiurde hans Føder met
sit Haar/oc Huset bleff fult aff
Saluens Luct. Da sagde en
aff hans Disciple/Judas Si-
monis Søn Jscharioths/som
hannem siden Forraadde:
Hui bleff denne Salue icke solt
for try hundrede Penninge/
oc giffne Fattige: Det sagde
hand icke/ at hand actede Fat-
tige/men hand vaar en Tiuff/
oc haffde Pungen / oc bar
huad der bleff giffuet. Da sag-
de Jhe-

de Jhesus: Lader hende met fred/saadant haffuer hun foruaret til min Begraffuelsis dag/ Thi i haffue altid Fattige hos eder/ men Mig haffue i icke altid.

Da formerckte meget aff det Jødiske Folck / at hand vaar der / oc de komme / icke aleniste for Jhesu skyld / men at de vilde ocsaa see Lazarum/ huilcken hand haffde opueckt fra de Døde. Men de ypperste Prester haffde i sinde / at sla Lazarum ihiel / Thi at for hans skyld ginge mange Jøder bort/oc trode paa Jesum.

Historia paa Palme Søndag.

Matth: XXI. Marc: XI. Luc: XIX. Iohan: XII.

DEn anden dag / som de komme nu nær til Jerusalem/imod Bethphage/hos Oltebierget / vdsende Jhesus tuende aff sine Discipler / oc sagde til dem : Gaar bort i den By som ligger faar eder/ oc strax naar i komme der ind/skulle i der finde en Aseninde bunden / oc it Føl hos hende/paa huilcket der sad end nu aldrig noget Menniske/ Løser dem op oc fører dem hid til mig. Oc der som nogen taler eder noget til / da siger /

HERR,

HERren haffuer dem behoff/
saa skal hand strax lade eder
tage dem/ oc sende dem hid.

Disciplene ginge hen / oc
funde Føllet bunden hos Dør-
ren vde paa Veyskellet/ Oc de
giorde ligeruis som Jhesus
haffde befalet dem. Oc nogle
som der stode / sagde til dem:
Huad giøre i/ at i løse Føllet?
Oc de sagde til dem/ lige som
Jhesus haffde befalet dem /
oc de stedde det til. Oc de førde
Asseninden oc føllet til Jhe-
sum / oc lagde deris Klæder
der paa / oc sætte hannem der
paa.

Men det ſkede altſammen/ at det ſkulde fuldkommis/ ſom er ſagd ved Propheten/ ſom ſiger : Siger Zions Daatter / Frycte dig icke du Zions Daatter : See / Din Konge kommer til dig ſact-modig/ oc rider paa en Aſen-inde / oc paa den trælborne Aſenindis Føl. Men ſaadant forſtode hans Diſciple icke til-forn / Men der Jheſus bleff forklaret / da tenckte de der paa/ at ſaadant vaar ſcreff-uet om hannem/oc at de gior-de hannem ſaadant.

Men der det megle Folck

ſom

som vaar kommet til Høyti-
den / hørde at Jhesus kom-
mer til Jerusalem / toge de
Palme grene / oc ginge vd
imod hannem / oc kom der
meget Folck aff Jøderne met
Jhesu fra Bethania / huilcke
om Dagen tilforn der hen
vaare gangne / icke allene for
Jhesum / Men paa det de
vilde see Lazarum / huilcken
Jhesus haffde opueckt fra de
Døde. Men det Folck som
vaar met hannem / der hand
robte Lazarum aff Graffuen /
oc opueckte hannem fra de
Døde / rosede den Gierning.
Der-

Derfaare gick oc Folcket imod hannem/ at de hørde/ hand haffde giort saadanne Tegn.

Men Phariseerne sagde til huer andre: J see/ at i intet vdrette/ see/ all Verden løber effter hannem/ Men meget aff Folcket bredde deris Klæder paa veyen. De andre hugge Grene aff Træene/ oc strøde dem paa Veyen.

Oc der hand kom nær hen til/ oc drog ned aff Oltebierget/ begynte Folcket som faare gick/ oc effter fulde/ oc den gantske hans Disciplers hob/ at loffue Gud met glæde

oc

oc høy røst offuer alle vnderli-
ge Gierninger / som de haffde
seet / oc robte oc sagde:

Hosianna Dauids Søn /
Loffuet vere den som kommer
en Konge i HErrens Naffn /
Loffuet vere vor Faders Da-
uids Rige / som kommer vdi
HErrens Naffn / Hosianna i
det Høye. Fred vere i Himme-
len / oc Ære i det Høye.

Oc nogle Phariseer iblant
Folcket sagde til hannem: Me-
stere / straff dog dine Disci-
ple. Hand suarede / oc sagde til
dem: Jeg siger eder / der som
disse tie / da skulle Stene robe.

Oc

Oc der hand kom nær hen til/saae hand paa Staden/oc græd offuer hannem/oc sagde: Der som du det viste/da skulde du oc betencke/ i denne din tid/ huad som tien til din Fred. Men nu er det skiult faar dine Oyen. Thi den tid skal komme offuer dig/ at dine Fiender skulle sla en Vognborge omkring dig/ oc dine Børn met dig/ belegge dig/ oc trenge dig alleuegne / oc de skulle legge dig øde / oc icke lade en Steen bliffue paa den anden/ Fordi/ at du kiende icke den tid / som du est hiemsøct vdi.

Men

Men der vaare nogle Gre-
ker iblant dem / som vaare
komne op / at tilbede i Høyti-
den. De traadde til Philip-
pum / som vaar aff Bethsai-
da vdaff Galilea / bade han-
nem/ oc sagde: Herre/wi vil-
de gierne see Jhesum. Philip-
pus kommer oc siger Andre-
as det / oc Philippus oc An-
dreas sagde fremdelis Jhesu
det. Da suarede Jhesus dem/
oc sagde: Tiden er kommen/
at Menniskens Søn skal for-
klaris.

Sandelige/sandelige/ Jeg
siger eder / Vden saa er / at
Hue-

Huede kornet falder i Jor-
den / oc døer / da bliffuer de
allene/ Men der som det døer/
da bær det megen Fruct. Huo
som elsker sit Liff / hand skal
miste det. Oc huo som hader
sit Liff i denne Verden / hand
skal foruare det til det euige
Liff. Huo som vil tiene mig/
hand følge mig effter / Oc
huor som ieg er / der skal oc
min Tienere vere. Oc huo
som mig skal tiene / den skal
min Fader ære.

Nu er min Siel bedrøff-
uet. Oc huad skal ieg sige: Fa-
der hielp mig aff denne time.

Dog

Dog er jeg derfaare kommen i denne time. Fader/forklare dit Naffn. Da kom en røst aff Himmelen: Jeg haffuer forklaret hannem / oc jeg vil atter forklare hannem. Da sagde Folcket som der stod hos / oc hørde til: Det tordnede. De andre sagde: Der talede en Engel met hannem. Jhesus suarede/ oc sagde: Denne røst skeede icke for min skyld/ men for eders skyld.

Nu begyndis Dom offuer Verden / Nu skal denne Verdens Første vdstødis. Oc jeg naar jeg bliffuer ophøyet/ fra

Jorden / da vil ieg drage dem
alle til mig. Men hand sagde
det / at giffue tilkiende / met
huad Død hand skulde dø. Da
suarede Folcket hannem: Wi
haffue hørt i Louen / at Chri-
stus bliffuer euindelige / Oc
huorledis siger du da / Men-
niskens Søn skal ophøyis:
Huo er denne Menniskens
Søn: Da sagde Jhesus til
dem: Liuset / er endnu en li-
den tid hos eder. Vandrer
den stund i haffue Liuset /
at Mørcket skal icke offuerfal-
de eder. Huo som vandrer
i Mørcket / hand veed icke
huort

huort hand gaar hen. Troer paa Liuſet den ſtund i haffue det / paa det i ſkulle vere Liu-ſens Børn.

Oc der hand drog ind i Jeruſalem / da oprørdis den gantſke Stad / oc ſagde: Huo er den? Folcket ſagde: Det er Jheſus den Prophete aff Na-zareth / vdaff Galilea.

Oc Jheſus gick ind i Guds Tempel / oc vddreff alle dem ſom ſolde oc kiøbte i Tem-plen / Oc omſtøtte Vedzler-nis bord / oc Duekremmernis ſtole / Oc ſagde til dem: Det ſtaar ſcreffuet / Mit Hus ſkal

kaldis it Bedehus / Men i
haffue giort en Røffuere kule
der aff. Oc der ginge Blinde
oc Hälte til hannem i Tem-
plen/ oc hand helbredede dem.

Men der de ypperste Pre-
ster oc Scrifftklaage saae de
vnderlige Gierninger som
hand giorde / oc at Børnene
robte i Templen / oc sagde:
Hosianna Dauids Søn/ da
toge de det til mistycke/ oc sag-
de til hannem : Hører du oc
huad disse sige? Jhesus sagde
til dem : Ja/ Haffue i aldrig
læst / Aff de Vmyndigis oc
Diendis mund / haffuer du
beredt

beredt Loff: Oc den tid hand haffde beseet altsammen i Templet / forlod hand dem der / oc gick om Afftenen hen vd til Bethaniam/oc bleff der met de Tolff hemelige for Jøderne.

Oc alligeuel at hand gior-de saadanne Tegn faar dem/ saa trode de dog icke paa han-nem / Paa det Esaiæ Prophe-tis Sprock skulde fuldkom-mis/som hand siger: HErre/ Huo troer vor Predicken / oc huem er HErrens Arm oben-baret: Derfaare kunde de icke tro / Thi Esaias siger

 atter/

atter: Hand haffuer/ forblindet deris Oyen / oc forhærdet deris Hierte / at de skulle icke see met Oynene/ oc ey forstaa met Hiertet oc omuende sig / oc ieg kunde hielpe dem. Saadant sagde Esaias / der hand saa hans Herlighed/ oc talede om hannem. Dog trode der mange aff de Offuerste paa hannem/ Men for Phariseernis skyld bekiende de det icke/at de skulde icke sættis i Band. Thi de haffde heller ære hos Menniskens/end ære hos Gud.

Historia paa Palme Mandag/
Matth: XXI. Marc: II.

Oc

OC den anden dag / der de
ginge fra Bethanien/ oc
ginge til Jerusalem igien /
hungrede hannem. Oc hand
saa it Figentræ langt borte /
som haffde Blad / Da traad-
de hand der til / om hand kun-
de finde noget der paa/ oc fant
intet der paa / uden aleniste
Bladene / Thi det vaar icke
end tid/ at Figen skulde vere:
Oc Jesus suarede/ oc sagde til
dem: Nu voxe aldrig mere no-
gen Fruct paa dig / oc ingen
æde Fruct aff dig euindelige.
Oc hans Disciple hørde det /
Oc Figentræet visnede strax.

Oc de komme til Jerusalem igien / oc Jhesus gick i Templen/begynte at vddriffue dem som solde oc kiøbte i Templen/ oc Vedzlernis bord/oc Duckrēmernis stole støtte hand om/ oc tilstedde icke / at nogen bar noget igiennem Templen. Oc hand lærde/ oc sagde til dem: Staar der icke screffuet / Mit Hus skal kaldis it Bedehus aff alle Folck / Men i haffue giort en Røffuere kule der aff.

Oc det kom faar de Scrifftkloge oc ypperste Prester / oc de tenckte huorledis de kunde omkomme hannem/ Men de

fryc-

fryctede for hannem/ Tht alt
Folcket forundrede sig paa
hans Lærdom. Oc om Affte-
nen gick hand vd aff Staden.
Oc hand lærde om Dagen i
Templen/ oc om Natten gick
hand vd/ oc bleff om Natten
paa Oliebierget. Oc alt Fol-
cket giorde sig Aarle rede til
hannem i Templen/ at høre
hannem.

En Predicken Christi / som er skeet i
samme dage / *Iohan*: XII.

IHEsus robte / oc sagde:
Huo som troer paa mig /
hand troer icke paa mig/men
paa den som mig vdsende.

 Oc

Oc huo som mig seer / hand
seer den/som mig udsende. Jeg
er kommen i Verden it Lius/
paa det / huo som troer paa
Mig / skal icke bliffue i Mør-
cket. Oc huo som hører mine
Ord/ oc troer icke/ den skal ieg
icke dømme / Thi ieg er icke
kommen at dømme Verden /
men at ieg skal giøre Verden
salig. Huo mig foracter/ oc a-
nammer icke mine Ord/hand
haffuer allerede den hannem
dømmer. Det Ord/som ieg ta-
lede/ det skal dømme hannem
paa den yderste Dag. Thi ieg
haffuer icke talet aff mig selff/
Men

Men Faderen som mig vdsende / hand gaff mig it Bud/ huad ieg skal giøre oc tale. Oc ieg veed / at hans Bud er det euige Liff. Derfaare / det ieg taler / det taler ieg saa som Faderen sagde mig.

Historia paa Tisdagen effter Palme Søndag / *Marc: XI. Matth: XXI. Luc: XX.*

OC om Morgenen ginge de frem / oc saae Figentræet/ at det vaar visnet indtil Røderne. Oc Peder tenckte der paa/ oc sagde til Jhesum: Rabbi/ See / Figentræet det du forbandede er visnet. De

andre

andre sagde: Hui er det saa snart skeet? Huorledis visnede Figentræet saa snart? Jhesus suarede/ oc sagde til dem: Haffuer troen til Gud/ Sandelige/ Jeg siger eder/ Der som i haffue troen/ oc icke tuile/ da skulle i icke alenisti gøre saadant met Figentræet/ Men der som i sige til dette Bierg/ Løfft dig op oc kast dig ned vdi Haffuet/ oc hand tuilede icke i sit Hierte/ Men troede/ at det skulde skee som hand sagde/ Da skal det skee hannem/ som hand sagde. Derfaare siger ieg eder/ Alt

huad

huad i bede i edeis Bøn/troer ickon/at i skulle faa det/ oc det skal vederfaris eder. Oc naar i staa oc bede/ da forlader/ der som i haffue noget imod nogen / Paa det at eders Fader i Himmelen / skal oc forlade eder eders Brøst.

Oc de komme atter til Jerusalem / oc der hand lærde Folcket i Templen/ oc predickede Euangelium / da komme de ypperste Prester oc Scrifftkloge met de Eldste iblant Folcket til hannem / oc sagde til hannem: Aff huad mact gior du det? Oc huo haffuer giffuet

uet dig den mact / at du giør
saadant? Jhesus suarede / oc
sagde til dem: Jeg vil oc spørie
eder at it Ord / Der som i sige
mig det / da vil ieg sige eder /
aff huad mact ieg giør dette.
Hueden vaar Johannis
Daab? Vaar hand aff Him-
melen / eller aff Mennisken?
Da tenckte de ved sig selff / oc
sagde: Sige wi hand vaar aff
Himmelen / Da siger hand til
oss / Hui trode i hannem da
icke? Men sige wi / hand vaar
aff Mennisken / Da frycte wi
oss for Folcket / Thi de hulde
alle / at Johannes vaar en ret
Prophe-

Prophete. Oc de suarede/ oc sagde til Jhesum : Wi vide det icke. Da sagde Jhesus til dem: Saa siger ieg eder oc icke heller/ Aff huad macht ieg giør saadant.

Cœna, hortus, Caiphas, Pilatus, cruxq́, sepulchrum.

Christi Døds Aarsage.

AT Christus er død / der til vere tho Aarsager/Den ene hos Gud Fader/ Den anden hos Jøderne.

Hos Gud Fader er Barmhiertighed oc sandhed. Sandhed er fortæt / oc Barmhiertighed er giffuen/ aldelis vden all Verdskyld.

Hos Jøderne er deris forskreckelige Blindhed / som sig forarge paa Christo / oc støde dem paa den Hiørnesteen / oc paa den forargelsis Steen.

Vor HERris

JEsu Christi Pinis oc Dødz Historie/efter de fire Euangelisters beskriffuelse.

DEr den Sødebrøds Høytid vaar nær/som kaldis Paaske. Oc Jhesus sagde til sine Disciple: J vide/ at effter tho dage er det Paaske / oc Menniskens Søn bliffuer forraadt / at hand skal kaarsfestis.

Da forsamlede de ypperste Prester oc Scrifftklaage / oc de Eldste iblant Folcket sig i

den ypperste Prestis Sal/
som hed Caiphas / oc hulde
Raad/huorledis de kunde gri-
be Jhesum met list/ oc ihielsla
hannem / Thi de fryctede sig
for Folcket. Oc de sagde: Ja
icke paa Høytiden/ at der skal
icke bliffue it Oprør iblant
Folcket.

Oc der Jhesus vaar nu i
Bethanien / i Simonis den
Spedalskis Hus / da traad-
de en Quinde til hannem/
som haffde it Glass met wfor-
falsket Nardus Vand/oc hun
sønderbrød Glasset/oc vdstyrte
det paa hans Hoffuet / som
hand

hand sad til Bords. Der nogle aff hans Disciple det saae/ to-ge de det til mistycke/ oc sagde: Huor til tiener dette wraad? Mand kunde haffue solt dette Vand/ mere end for try Hun-drede Penninge/ oc giffuet Fattige. Oc de knurrede paa hende. Der Jhesus det mercke/ sagde hand til dem: Lader hende met fred/ Hui bekumre i denne Quinde? Hun haffuer giort en god Gierning mod mig/ J haffue altid Fattige hos eder/ Oc naar i ville da kunde i gøre dem til gode/ Mē mig haffue i icke altid. Hun

giorde huad hun kunde / Af
hun vdstyrte dette Vand paa
mit Legeme / der met er hun
tilforn kommen at Salue mit
Legeme/til min Begraffuelse.
Sandelige / ieg siger eder /
Huor som dette Euangelium
bliffuer Predicket i den gant-
ske Verden / der skal mand oc
sige det / til hendis Hukom-
melse / det hun haffuer nu
giort.

Men Satanas vaar faren
i Judas / som kaldedis Ischa-
rioth / oc vaar aff de Tolff
deris tal. Oc hand gick bort
oc talede met de ypperste Pre-
ster/

ster/ oc met Høffutzmendene/
huorledis hand vilde antuor-
de dem hannem / oc sagde:
Huad ville i giffue mig / Jeg
vil forraade eder hannem?
Der de hørde det / bleffue de
glade / Oc de bøde hannem
trediue Sølffpenninge. Oc
hand tilsagde dem det. Oc
der effter søgte hand beleylig-
hed til at hand kunde forraa-
de hannem vden Oprør.

Men der den første Søde-
brøds dag kom nu/ paa huil-
cken mand skulde offre Paa-
skelammet / ginge Disciplene
til Jhesum / oc sagde til han-

 nem/

nem: Huor vilt du at wi skulle hen gaa/ oc berede dig Paaskelammet at æde? Oc hand sende Petrum oc Johannem hen / oc sagde: Gaar bort i Staden/ See/ naar i komme ind i Staden/ da skal it Menniske møde eder / som bær it Vandkrus / Følger hannem effter i Huset / som hand gaar ind / oc siger til Hosbonden: Mesteren lader dig sige / Min tid er nær hos / Jeg vil holde Paaske hos dig / Huor er det Herberge der ieg maa æde Paaskelammet i / met mine Disciple? Oc hand skal vise

eder

eder en stor Sal som er stenlagt / bereder det der. De ginge bort / oc funde lige som hand sagde / oc de beredde Paaskelammet.

Oc der Afften vaar nu kommen / kom Jhesus oc sætte sig ned til Bords / oc de Tolff Apostle met hannem / oc hand sagde til dem : Mig haffuer hiertelige forlenget / at æde dette Paaskelam met eder / før end ieg lider. Thi ieg siger eder / at ieg skal her effter icke mere æde der aff / indtil det bliffuer fuldkommet i Guds Rige. Oc hand tog Kalc-

ken / tackede oc sagde : Tager denne/oc deler hannem iblant eder / Thi ieg siger eder / Jeg skal icke dricke aff det som voxer paa Vintræ / Før end Guds rige kommer / indtil den dag/ at ieg skal dricke det nyt met eder i min Faders Rige.

Oc der de ode/ Vor HERRE Jhesus Christus i den nat som hand bleff forraadt/ tog hand Brødet / tackede / oc brød det / gaff sine Disciple oc sagde : Tager / æder / det er mit Legeme / som giffuis for eder/ Det gjører i min Hukommelse.

Lige

Lige saa tog Hand oc Kal-
cken effter Naderen / tackede /
gaff dem / oc sagde: Dricker al-
le der aff / Det er det ny Testa-
mentis Kalck i mit Blod /
huilcket som bliffuer vdgydet
for eder oc for mange / til Syn-

dernis forladelse. Det giører/ saa offte som i det dricke / i min Hukommelse. Oc de drucke alle der aff.

Faare Paaske Høytiden/ det er/ paa den samme Afften der Jhesus viste / at hans tid vaar kommen/at hand skulde gaa aff denne Verden til Faderen / lige som hand haffde elskt sine / som vaare i Verden / saa elskte hand dem til enden.

Oc effter Afftens Maaltid / Der Dieffuelen haffde allerede giffuet Juda Simonis Ischarioth i Hierte / at hand skul-

skulde forraade hannem / da viste Jhesus/ at Faderen haffde giffuet hannem alting i sine Hender / oc at hand kom aff Gud / oc gick til Gud/ Da stod hand op aff Naderen / lagde sine Klæder aff/ oc tog it Skørt / oc omgiordede sig. Der effter øsde hand Vand i it Becken / begynte at toe Disciplenis Føder / oc tiurde dem met det Skørt/som hand vaar omgiordet met.

Da kom hand til Simon Petrum / Oc hand sagde til hannem : HErre / skulde du toe mig mine Føder ? Jhesus suare-

ſuarede oc ſagde til hannem:
Huad ieg giør det vedſt du
icke nu / Men du ſkalt forſtaa
det her effter. Da ſagde Pe-
trus til hannem: Aldrig ſkalt
du toe mine Føder. Jheſus
ſuarede hannem: Toer ieg
dig icke / da haffuer du ingen
deel met mig. Simon Petrus
ſiger til hannem: HErre/icke
Føderne alenište / men ocſaa
Henderne oc Hoffuedet. Jhe-
ſus ſiger til hannem: Huo
ſom toen er/hand haffuer icke
behoff / vden at toe Føderne/
men hand er aldelis reen. Oc
i ere rene/ men icke alle. Thi
hand

hand vište sin Forrædere vel/ derfaare sagde hand / J ere icke alle rene.

Der hand haffde nu toet deris Føder/ tog hand sine Klæder / oc sætte sig ned igien / oc sagde atter til dem : Vide i huad ieg haffuer giort eder ? J kalde mig Mestere oc HErre / oc sige ret der vdi / Thi ieg er ocsaa. Der som ieg nu eders HErre oc Mestere/ toede eders Føder / Saa skulle i oc toe eder Føderne iblant huer andre. Jeg gaff eder en Efftersiun / at i skulle giøre som ieg giorde eder. Sandelige/

san-

sandelige / Jeg siger eder / Suenden er icke større end hans Herre / oc ey Apostelen større / end den som hannem vdsende.

Der som i vide saadant / da ere i salige / der som i det giøre. Jeg siger icke om eder alle / Jeg veed huilcke ieg haffuer vdualt. Men at Scrifften skal fuldkommis : Den som æder mit Brød / hand traader mig met Føder. Nu siger ieg eder det før end det skeer / paa det / at naar det er skeet / at i skulle tro / at det er ieg. Sandelige / sandelige /

Jeg

Jeg siger eder / Huo som
anammer den som ieg sender
nogen/ hand anammer mig/
Oc huo som mig anammer/
hand anammer den som mig
sende.

Der Jhesus haffde dette
sagd / bleff hand bedrøffuet i
Aanden / oc hand vidnede for
dem som sade til Bords ocode/
oc sagde: Sandelige/ sandeli-
ge / Jeg siger eder: En aff eder
som æder met mig / skal for-
raade mig / Oc see/ min For-
ræderis Haand er offuer Bor-
det met mig. Oc Disciplene
bleffue bedrøffuede / oc saae
paa

paa huer andre/ Oc dem bleff
bange om huilcken hand ta-
lede. Oc de begynte at spørie
iblant sig selff / huilcken det
skulde dog vere iblant dem/
som det skulde gløre/ Oc sagde
til hannem/ en effter den an-
den: HERre er det ieg? Oc en
anden sagde: Er det ieg? Hand
suarede oc sagde til dem: En
aff de Tolff / som dypper met
mig i Fadet / skal forraade
mig.

Menniskens Søn gaar
hen lige som det staar screff-
uet om hannem/ men vee det
Menniske / ved huilcket Men-
niskens

nißkens Søn bliffuer for-
raadt/ det vaare hannem be-
dre/ at det Menniske vaare al-
drig født. Da suarede Judas
som hannem forraadde / oc
sagde : Er det ieg Rabbi?
Hand sagde til hannem : Du
siger det.

Men der vaar en iblant
hans Disciple / som sad til
Bords hos Jesu Bryst/ huil-
cken Jhesus elskte. Den nicke-
de Simon Petrus til / at
hand skulde vpsporre / Huem
det vaar der hand talede om/
Thi den samme laa paa Je-
su Bryst / oc sagde til han-

nem: HErre/huo er den? Jhe-
sus suarede: Det er den/ som
ieg dypper dette Stycke / oc
giffuer. Oc hand dypte det
Stycke/ oc gaff Juda Simo-
nis Jschariothh det. Oc effter
det Stycke foer Sathan i
hannem.

Da sagde Jhesus til han-
nem: Huad som du giør det
giør snart. Oc der viste ingen
aff dem offuer Borde det/
huor til hand sagde hannem
det. Nogle mente/ efferdi at
Judas haffde Pungen / at
Jesus sagde til hannem: Kiøb
huad wi haffue behoff paa
Høyti-

Høytiden/eller at hand skulde giffue de Fattige noget. Der hand haffde nu taget den Mundfuld/da gick hand strax vd/ oc det vaar nat.

Der nu Judas vaar vdgaaen / Begyntis en trætte iblant dem / huilcken aff dem der skulde holdis for den Største / Oc hand sagde til dem : De Verdslige Konger regere/ oc de Veldige kalder mand Naadige Herrer/ Men i icke saa / men den største iblant eder skal vere som den yngste / oc den ypperste som en Tienere. Thi huilcken

er den største: Den som sider
til Bords: Eller den som tien:
Er det icke saa/ at den som si-
der til Bords: Men jeg er i-
blant eder/som en Tienere. Oc
i ere de som ere bleffne varac-
tige hos mig / i mine Fristel-
ser / Oc jeg vil beskicke eder
Riget / som min Fader beski-
ckede mig / at i skulle æde oc
dricke offuer mit Bord/ i mit
Rige / oc side paa Stole / oc
dømme de tolff Israels Slec-
ter.

Men Jhesus sagde atter:
Nu er Menniskens Søn for-
klaret / Oc Gud er forklaret i
han-

hannem / Er Gud forklaret i hannem: Da skal Gud oc forklare hannem i sig selff / oc hand skal snart forklare hannem.

Kiære Børn / Jeg er endnu en liden stund hos eder / I skulle lede effter mig / oc som ieg sagde til Jøderne / Huort som ieg gaar hen / der kunde I icke komme hen. Oc ieg siger eder nu / Jeg giffuer eder it nyt Bud / at i skulle elske huer andre indbyrdis / som ieg haffuer elskt eder / paa det i oc skulle elske huer andre. Der paa skal huer mand kiende at i ere mi-

 ne

ne Disciple / der som i haffue indbyrdis Kierlighed.

Simon Petrus siger til hannem: HErre / huort gaar du hen? Jhesus suarede hannem: Der som ieg gaar hen / kant du denne gang icke følge mig / Men du skalt her effter følge mig. Petrus siger til hannem: HErre / hui kand ieg denne gang icke følge dig? Jeg vil lade mit Liff for dig. Jhesus suarede hannem: Skulde du lade dit Liff for mig?

Simon / Simon / see / Satanas begerede eder / at hand maat-

maatte sicte eder / lige som
Huede / Men ieg bad for dig/
at din Tro skal icke afflade/Oc
naar du omuender dig en
gang/ da styrcke dine Brødre.
Da sagde hand atter til han-
nem : HErre/ ieg er beredt at
gaa met dig i Fengsel oc i Dø-
den. Men hand sagde : San-
delige / sandelige Peder / Jeg
siger dig/ Hanen skal icke ga-
le i dag / før end du haffuer
nectet tre gange / at du kien-
der mig.

Oc hand sagde til dem /
Saa offte ieg vdsende eder
vden Pung / vden Taske / oc

 vden

uden Sko / fattedis eder oc
noget? De sagde: Intet. Da
sagde hand til dem: Men nu/
huo som haffuer en Pung/
hand tage hannem/ lige ocsaa
Tasken/ Oc huo som icke haff-
uer/ hand sælle sin Klædebon/
oc kiøbe it Suerd. Thi jeg si-
ger eder / Der skal end oc det
fuldkommis met mig / som
staar screffuet / Hand er reg-
net iblant Misdedere. Thi det
som er screffuet om mig/ haff-
uer en ende. Oc de sagde:
HERre / See / her ere thu
Suerd. Da sagde hand til
dem: Det er nock.

OC hand sagde til sine Disciple: Eders Hierte forfærdis icke. Tro i paa Gud/ saa tro i oc paa mig. J min Faders Hus ere mange Boliger. Der som det icke saa vaare/da vilde ieg sige til eder/Jeg gaar bort/ at berede eder Steden. Oc der som ieg ginge bort at berede eder steden/saa vil ieg dog komme igien/oc tage eder til mig/paa det J skulle vere der som ieg er/oc huort ieg gaar hen/ det vide J/ oc Veyen vide i ocsaa.

Thomas siger til hannem: HErre/ wi vide icke huort du gaar hen/ oc huorledis kunde wi vide Veyen? Jhesus siger til hannem: Jeg er Veyen/ oc Sandhed/ oc Liffuet. Der kommer ingen til Faderen uden ved Mig. Der som i kiende mig/ da kiende i oc min Fader. Oc nu her effter kiende i hannem/ oc haffue seet hannem.

Philippus siger til hannem: HErre/ vijs oss Faderen/ det er oss nock. Jhesus siger til hannem: Saa lenge er jeg hos eder/ oc du kiender mig

icke?

icke: Philippe/ Huo Mig seer/ hand seer Faderen / Huorledis siger du da/ Vijs oss Faderen: Troer du icke at ieg er i Faderen/ oc Faderen i mig: De Ord som ieg taler til eder/ dem taler ieg icke aff mig selff. Faderen som boer i mig/ hand giør de Gierninger. Troer mig at ieg er i Faderen / oc Faderen i mig. Ville i icke/ saa troer mig dog for de Gierningers skyld.

Sandelige/ sandelige/ Jeg siger eder: Huo som troer paa mig/ hand skal oc giøre de Gierninger/ som ieg giør/ oc hand

skal

skal giøre større end disse/ Thi
Jeg gaar til Faderen. Oc huad
i bede i mit Naffn/ det vil Jeg
giøre/ Paa det Faderen skal
æris i Sønnen. Huad i bede i
mit Naffn/ det vil Jeg giøre.

Elske i mig/ da holder mi-
ne Bud. Oc Jeg vil bede Fa-
deren/ oc hand skal giffue eder
en anden Trøstere/ at hand
skal bliffue hos eder euindeli-
ge/ Sandheds Aand/ huilcken
Verden icke kand anamme/
Thi hun seer hannem icke/ oc
kiender hannem icke. Men I
kiende hannem/ thi hand bliff-
uer hos eder/ oc skal vere i
eder.

eder. Jeg vil icke forlade eder Faderløse / Jeg kommer til eder. Det er endnu en liden stund / saa skal Verden icke see mig mere / Men I skulle see mig / thi ieg leffuer / oc I skulle ocsaa leffue. Paa den samme dag skulle i forstaa / at ieg er i min Fader / oc I udi mig / oc ieg i eder.

Huo som haffuer mine Bud / oc holder dem / hand er den som mig elsker. Oc huo mig elsker / hand skal elskis aff min Fader / oc ieg skal elske hannem / oc obenbare mig faar hannem. Judas siger til

han-

hannem / icke den Jscharioth: HErre / Huad er det / at du vilt obenbare oss dig / oc icke Verden? Jhesus suarede / oc sagde til hannem: Huo mig elsker / hand holder mine Ord / Oc min Fader skal elske hannem / oc wi skulle komme til hannem / oc giøre Bolig hos hannem. Men huo mig icke elsker / hand holder icke mine Ord. Oc det Ord som i høre / er icke mit / Men Faderens / som mig vdsende.

Saadant haffuer ieg talet til eder / den stund ieg haffuer veret hos eder. Men Trø-

sterẽ

steren den helligAand / huil-
cken min Fader skal sende i mit
Naffn / den samme skal lære
eder det altsammen / oc min-
de eder paa alt det / som ieg
sagde eder.

Jeg lader eder Fred / min
Fred giffuer ieg eder. Jeg giff-
uer eder icke som Verden giff-
uer. Eders Hierte forfærdis
icke / oc frycte sig icke. J hør-
de / at ieg sagde eder: Jeg gaar
bort / oc kommer til eder igien.
Haffde i mig kiær / da glædde i
eder / at ieg sagde: Jeg gaar til
Faderen / Tht Faderen er
større end ieg. Oc ieg sagde
eder

eder det nu/ før end det skeer/ paa det / naar som det nu skeer at i skulle tro.

Jeg skal her effter icke tale meget mere met eder / Thi denne Verdens Første kommer / oc haffuer intet met mig. Men at Verden skal kiende/at ieg elsker Faderen/oc ieg giør saa som Faderen bød mig. Staar op / oc lader oss gaa bort.

Det XV. Capitel Johannis.

JEg er it ret Vintræ / oc min Fader er en Vingaards Mand. Huer Quist

paa

paa mig / som icke bær Fruct/ skal hand borttage / Oc huer som bær Fruct/skal hand rense / at hand skal bære mere Fruct. J ere nu rene/ for det Ord skyld / som ieg talede til eder. Bliffuer i mig/ oc ieg i eder. Lige som Quisten icke kand bære Fruct aff sig selff/ oden hand bliffuer paa Vintræet / Lige saa oc icke J / oden J bliffue i mig.

Jeg er Vintræet / J ere Quistene. Huo som bliffuer i mig/ oc ieg i hannem / hand bær megen Fruct. Thi oden mig kunde J intet giøre. Huo

som icke bliffuer i mig/ Hand skal bortkastis som en Quist/ oc visne / oc mand sancker dem / oc kaster dem i Ilden / at brende.

Der som I bliffue i mig/oc mine ord bliffue i eder/da skulle I bede huad i ville / oc det skal vederfaris eder. Der vdi skal min Fader æris/at I bære megen Fruct / oc bliffue mine Discipler.

Lige som min Fader elsker mig / saa elsker oc ieg eder. Bliffuer i min kiærlighed. Der som I holde mine Bud / da bliffue I vdi min Kiærlighed/

lige

lige som teg holder min Fa-
ders Bud/ oc bliffuer i hans
kiærlighed. Saadant taler teg
til eder / at min Glæde skal
bliffue i eder / oc eders Glæde
skal bliffue fuldkommen. Det
er mit Bud / at J skulle elske
huer andre. Lige som teg elsker
eder. Jngen haffuer større
kiærlighed end denne/ at hand
lader sit Liff for sine Venner.
J ere mine Venner/ der som J
giøre huad ieg biuder eder.
Jeg siger icke lenger / at J ere
Suenne/ Thi en Suend veed
icke / huad hans Herre giør.
Men eder haffuer teg sagd/ at

 J ere

Jere Venner/Thi alt det som
ieg hørde aff min Fader/ haff-
uer ieg kundgiort eder.

J haffue icke vdualt mig/
Men ieg vdualde eder/ oc sætte
eder / At J skulle gaa bort oc
bære Fruct/ Paa det / om J
bede Faderen om noget i mit
Naffn / at hand skal giffue
eder det.

Det biuder ieg eder / at i
skulle elske huer andre. Der
som Verden hader eder / Da
skulle J vide / at hun hadede
mig før end eder. Vaare J aff
Verden / da elskte Verden det
hende tilhørde. Thi at efterdi

Jere

Jere icke aff Verden / men jeg vdualde eder aff Verden/Derfaare hader Verden eder. Tencker paa mit Ord/ at jeg sagde eder : Suenden er icke større end hans Herre. Forfulde de mig/ de skulle oc forfølge eder. Holde de mit Ord/da skulle de oc holde eders. Men alt det skulle de giøre eder for mit Naffns skyld/ Thi at de kiende icke den som mig vdsende.

Der som jeg vaare icke kommen / oc haffde sagd dem det/da haffde de ingen Synd. Men nu kunde de intet finde paa/ at Aarsage derts Synd

 met.

met. Huo mig hader / hand hader oc min Fader. Haffde ieg icke giort de Gierninger iblant dem / som ingen anden haffuer giort / da haffde de ingen Synd. Men nu haffue de det seet / Oc hade dog baade mig oc min Fader. Dog at det Ordsprock som er bescreffuet i deris Low skal fuldkommis: De hade mig vden Aarsage.

Naar Trøsteren kommer / huilcken ieg skal sende eder fra Faderen / Sandheds Aand / som vdgaar fra Faderen / hand skal vidne om mig. Oc I skulle ocsaa vidne / Thi at I

haffue

haffue veret hos mig aff Begyndelsen.

Det XVI. Capitel Johannis.

DEtte haffuer ieg talet til eder/at i skulle icke forargis. De skulle sætte eder i Band. Oc den tid skal komme/at/huo som ihielslar eder/ skal mene/ hand giør Gud en Tieniste der met. Oc saadant skulle de derfaare giøre eder/ at de huercken kiende min Fader oc ey mig. Men ieg haffuer talet dette til eder / paa det / at naar den tid kommer/ I skulle tencke der paa / at ieg

 sagde

sagde eder det. Oc ieg sagde eder icke saadant aff begyndelsen/ thi ieg vaar hos eder.

Oc nu gaar ieg hen til den/ som mig vdsende/ oc ingen aff eder spør mig at: Huort gaar du hen? Men fordi at ieg talede dette til eder / da er eders Hierte sorgefult. Men ieg siger eder Sandhed/ Det er eder gaat/ at ieg gaar bort. Thi at gaar ieg icke bort/ da kommer Trøsteren icke til eder. Men gaar ieg bort/ da vil ieg sende hannem til eder. Oc naar hand kommer / da skal hand straffe Verden/ for Synd/ for

Ret-

Retfærdighed / oc for Dom.
For Synden / at de tro icke
paa mig. Oc for Retfærdig-
hed/At ieg gaar til Faderen/
oc i see mig icke lenger. For
Dommen/at denne Verdens
Første er dømt.

Jeg haffuer endnu meget
at sige eder/ Men i kunde icke
bære det nu. Men naar den
Sandheds Aand kommer /
den skal lede eder i all Sand-
hed. Thi hand skal icke tale aff
sig selff / men huad hand hø-
rer/det skal hand tale/oc huad
tilkommendis er / skal hand
forkynde eder. Den samme

skal forklare mig / thi hand
skal tage det aff mit / oc for-
kynde eder. Alt huad Faderen
haffuer/ det er mit/ Derfaare
sagde ieg/ Hand skal tage det
aff mit/ oc forkynde eder.

Om en liden stund / da
skulle I icke see mig / oc atter
om en liden stund/ saa skulle I
see mig/ Thi ieg gaar til Fade-
ren. Da sagde nogle aff hans
Disciple til huer andre: Huad
er det / at hand siger til oss/
Om en liden stund/ da skulle I
icke see mig/ oc atter om en li-
den stund/ da skulle I see mig/
Oc at ieg gaar til Faderen:
Da

Da ſagde de/ Huad er det at
hand ſiger/om en liden ſtund?
Wi vide icke / huad hand ta-
ler. Da merckte Jheſus/ at de
vilde ſpørie hannem at / Oc
hand ſagde til dem : Der om
ſpørie J iblant huer andre /
at ieg ſagde / Om en liden
ſtund/ da ſkulle J icke ſee mig/
oc atter om en liden ſtund/ da
ſkulle J ſee mig. Sandelige/
ſandelige / Jeg ſiger eder : J
ſkulle græde oc hyle/ men Ver-
den ſkal glæde ſig / oc i ſkulle
vere Bedrøffuede / dog ſkal
eders bedrøffuelſe omuendis
til Glæde.

En

En Quinde/naar hun føder / da haffuer hun bedrøffuelse / Thi hendis time er kommen. Men naar hun haffuer født Barnet / da tencker hun icke mere paa den nød/for den glæde skyld/at Mennisket er født til Verden. Oc i haffue nu ocsaa bedrøffuelse/Men ieg vil see eder igien/oc eders Hierte skal glæde sig/ oc der skal ingen tage eders Glæde fra eder. Oc paa den samme dag skulle I icke spørre mig at noget.

Sandelige/sandelige/Jeg siger eder/Der som I bede Faderen om noget i mit Naffn/

da

da skal hand giffue eder det. Her til haffue i icke bedet i mit Naffn. Beder saa skulle i faa/ at eders Glæde skal vere fuldkommen. Saadant haffuer jeg talet til eder ved Ordsprock. Men den tid skal komme / at ieg skal icke tale mere met eder ved Ordsprock / men obenbare forkynde eder om min Fader. Paa den samme dag skulle I bede i mit Naffn. Oc ieg siger eder icke / at ieg vil bede Faderen for eder / Thi Faderen elsker eder selff / derfaare/at i elske mig/ oc tro at ieg er vdgaaen aff Gud. Jeg

vdgick fra Faderen / oc kom til Verden / Jeg forlader Verden igien / oc gaar til Faderen.

Hans Disciple sige til hannem : See / nu taler du obenbarlige / oc siger intet Ordsprock. Nu vide wi / at du veedst alle ting / oc haffuer icke behoff / at nogen spør dig at / Derfaare tro wi / at du vdgickst aff Gud. Jhesus suarede dem: Nu tro i. See / den time skal komme / oc er allerede kommen / At i skulle atspredis huer til sit / oc forlade mig alene. Men ieg er icke alene / Thi Faderen er hos mig. Dette haffuer

uer jeg talet met eder / At i skulle haffue Fred i Mig. I Verden haffue i Trengsel / men verer trøstige / Jeg haffuer offueruundet Verden.

Det XVII. Capitel Johannis.

DEtte talede Jesus/oc løffte sine Øyen op til Himmelen/ oc sagde: Fader/ den time er her/ at du skalt forklare din Søn / Paa det at din Søn oc skal forklare dig. Lige som du haffuer giffuet hannem Mact offuer alt Kiød / Paa det hand skal giffue dem alle det euige Liff / som du haff-

haffuer giffuet hannem. D
det er det euige Liff / At de kien-
de dig alene en sand Gud / oc
den du vdsende / Jhesum
Christum. Jeg haffuer for-
klaret dig paa Jorden / oc
fuldkommet den Gierning /
som du haffuer giffuet mig / at
ieg skulde giøre. Oc forklare
mig nu du Fader / hos dig
selff / met den klarhed som ieg
haffde hos dig / før Verden
vaar. Jeg obenbarede dit
Naffn for Menniskene / som
du haffuer giffuet mig aff
Verden. De vaare dine / oc du
haffuer giffuet mig dem / oc de
beua-

beuarede dit Ord. Nu vide de/ at alt det som du haffuer giff-uet mig/ er aff dig. Thi de ord som du haffuer giffuet mig/ gaff ieg dem/ oc de anamme-de dem/ oc kiende sandelige/ At ieg vdgick fra dig/ oc tro at du vdsende mig.

Jeg beder for dem/ oc ieg beder icke for Verden/ men for dem som du haffuer giff-uet mig/ thi de ere dine. Oc alt det som mit er/ det er dit/ oc det som dit er/ det er mit/ oc ieg er forklaret i dem. Oc ieg er icke mere i Verden/ Men de ere i Verden/ oc ieg kommer

G til

til dig. Hellige Fader/ beuar dem i dit Naffn/ som du haffuer giffuet mig/ at de bliffue it/ lige som wi. Den stund ieg vaar hos dem i Verden/ beuarede ieg dem i dit Naffn. De som du haffuer giffuet mig/ dem beuarede ieg/ oc der er ingen fortafft aff dem/ uden det fortaffte Barn/ at Scrifften skulde fuldkommis.

Men nu kommer ieg til dig/ oc taler saadant i Verden/ paa det de skulle haffue min Glæde fuldkommen i sig. Jeg gaff dem dit Ord/ Oc Verden hader dem/ Thi de ere icke aff

Ver-

Verden/ lige som ieg er oc icke
aff Verden. Jeg beder icke/
at du skalt tage dem aff Ver-
den/ men at du skalt beuare
dem fra ont. De ere icke aff
Verden/ lige som ieg er oc icke
aff Verden. Hellige dem i
din Sandhed. Dit Ord er
Sandhed. Lige som du sende
mig til Verden/ saa sender ieg
dem oc til Verden. Jeg helli-
ger mig selff for dem/ paa det
de skulle ocsaa vere helligede i
Sandhed.

Jeg beder icke alene for
dem/ men ocsaa for dem som
formedelst deris Ord/ skulle

tro paa Mig / Paa det de skul-
le alle vere it / lige som du Fa-
der i mig / oc ieg i dig / at de
skulle oc vere it i oss / Paa det
Verden kand tro / at du vd-
sende mig. Oc ieg gaff dem
den Herlighed / som du haff-
uer giffuet mig / at de skulle
vere it / lige som wi ere it. Jeg
i dem / oc du i mig / at de skulle
vere fuldkomne i it / Oc at
Verden kand kiende / at du vd-
sende mig / oc elsker dem / lige
som du elsker mig.

Fader / Jeg vil / at de som
du haffuer giffuet mig / skulle
oc vere hos mig / huor som ieg
er /

er/ At de skulle see min Herlig-
hed / som du haffuer giffuet
mig / Thi du elskte mig før
end Verden bleff grundfest.
Retfærdige Fader / Verden
kiender dig icke / Men ieg kien-
der dig/oc disse kiende at du vd-
sende mig. Oc ieg kundgiorde
dem dit Naffn/oc vil kundgiø-
re dem / Paa det den Kiærlig-
hed / som du elsker mig met/
skal vere i dem/ oc ieg i dem.

Historia fremdelis.

OC der de haffde siunget
Loffsangen / gick Jhesus
hen vd effter sin Seduane/
offuer den beck Cedron / til

Oliebierget. Oc hans Disci-
ple fulde hannem effter. Oc
Jhesus sagde til dem: J skulle
i denne Nat forarge eder alle
paa mig/ Thi det staar screff-
uet: Jeg skal sla Hiurden/ oc
Faarene skulle atspredis/
Men effter at ieg opstaar/ da
vil ieg gaa hen faar eder i Ga-
lilea. Peder suarede/ oc sagde
til hannem: Der som de oc alle
forargede dem paa dig/ Saa
vil ieg dog aldrig forarge mig.
Jhesus sagde til hannem:
Sandelige siger ieg dig/ J dag
vdi denne nat/ før end Hanen
gal tho gange/ skalt du necte
mig

mig tre gange. Men hand ta-
lede end ydermere: Ja der som
ieg oc skulde dø met dig / da vil-
de ieg icke necte dig. Lige det sam-
me sagde oc alle Disciplene.

Da kom Jhesus met dem
til en Haffue / som hed Gethse-
mane / der vaar en Urtegaard /
der gick Jhesus ind oc hans
Disciple. Men Judas som
hannem forraadde / viste oc
den sted / Thi Jhesus forsam-
lede sig offte der met sine Disci-
ple. Da sagde Jhesus til dem:
Sætter eder her / saa lenge ieg
gaar der bort oc beder.

Oc hand tog Peder oc Ja-

cob/oc Hans til sig/de tho Ze-
bedei Sønner / oc begynte at
bedrøffuis / skelffue oc beffue/
oc sagde til dem : Min Siæl
er bedrøffuet indtil Døden /
bliffuer her oc vaager met
mig / beder / paa det i skulle
icke falde i Fristelse.

Oc hand sled sig fra dem
ved it stenskast / oc falt paa
Knæ/ned paa Jorden/paa sit
Ansict / Oc bad at den stund
maatte gaa offuer / om det
vaare mueligt/oc sagde : Ab-
ba/ min Fader/ alting er dig
mueligt. Tag denne Kalck
bort fra mig / Dog icke huad
ieg

ieg vil/ men huad du vilt. Oc
hand kom til sine Disciple oc
fant dem soffuendis/ oc hand
sagde til Peder: Simon/ soff-
uer du? Kunde du icke vaage
en Time met mig? Vaager oc
Beder / at i skulle icke falde i
Fristelse. Aanden er villig/
Men Legemet er skrøbeligt.

Anden gang gick hand
atter hen/ bad/ oc sagde: Min
Fader / Er det icke mueligt/ at
denne Kalck kand gaa fra
mig / uden ieg skal dricke han-
nem/da ske din Vilte. Oc hand
kom oc fant dem atter soff-
uendis/ thi deris Oyen vaare

 fulde

fulde aff søffn / oc de viste icke huad de suarede hannem. Oc hand lod dem bliffue / oc gick atter hen / oc bad tredie gang / oc talede de samme Ord: Fader vilt du / da tag denne Kalck fra mig / Men dog ske icke min / men din vilie.

Da obenbaredis en Engel aff Himmelen faar hannem / oc styrckede hannem / Oc det kom at hand stridde met Døden / oc bad inderlige. Da bleff hans Sued som Blodsdraaber / de fulde paa Jorden.

Oc hand stod op aff Bønen / oc kom til sine Disciple /

oc

oc fant dem soffuendis aff be-
drøffuelse/oc sagde til dem: Ah
ville i nu soffue oc hutle: Hui
soffue i: Det er nock/See/stun-
den er kommen / at Mennis-
kens Søn skal antuordis hen
i Synderis Hender / Staar
op/lader oss gaa. See/den mig
forraader/er hart hos/ Beder
at i icke falde udi Fristelse.

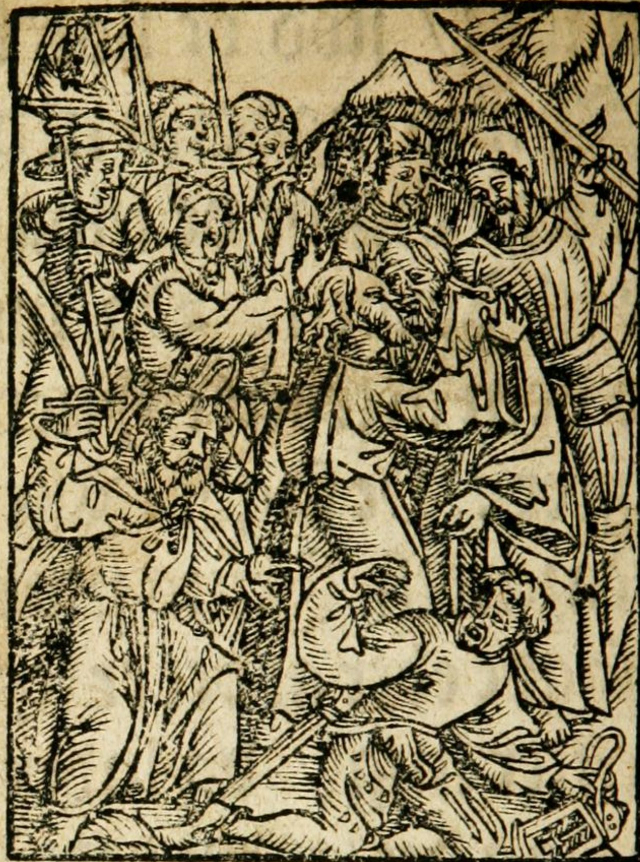
Oc strax / som hand end-
nu talede / See / da kom Ju-
das en aff de Tolff frem/ der
hand haffde nu taget Skaren
til sig / met de ypperste Pre-
sters oc Scrifftklaage/ Phari-
seernis oc de Eldste faar Fol-
cket

cket deris Tienere / oc hand gick faare dem / oc kommer der hen / met Bluss / Lamper / Suerd / oc met Stenger. Oc Forræderen haffde giffuet dem it Tegen / oc sagde: Huilcken ieg kysser / den er det / Griber hannem / oc fører hannem varlige.

Der Jhesus nu viste / alt det hannem skulde offuerkomme / gick hand vd / oc sagde til dem: Huem lede i effter? De suarede hannem: Jhesum aff Nazareth. Jesus siger til dem: Det er ieg.

Men Judas som hannem for-

forraadde / stod oc hos dem.
Der Jhesus sagde nu til dem /
det er ieg / vigede de tilbage oc
fulde til Jorden. Da spurde
hand dem atter at: Huem le-
de i effter? De sagde: Jhesum
aff Nazareth. Jesus suarede:
Jeg sagde eder at det er ieg / Le-
de i effter mig / da lader disse
gaa: Paa det / at det ord skulde
fuldkommis / huilcket der hand
sagde: Jeg miste ingen aff dem
som du haffuer giffuet mig.
Oc Judas holt sig til Jhe-
sum / at kysse hannem / oc strax
traade hand frem til hannem /
oc sagde: Hil vere dig Rabbi /
oc

oc kyste hannem. Jhesus sagde til hañem: Min Ven/huorfaare est du kommen? Juda/ forraadder du Menniskens Søn met en Kyss? Da traadde de frem / oc lagde Hender paa Jesum/oc grebe hannem.

Oc

Oc der de saae/som vaare
omkring hannem / huad der
vilde skee/sagde de til hannem:
HErre/ skulle wi sla til met
Suerd: Da haffde Simon
Petrus it Suerd / oc drog det
vd / oc slo effter den ypperste
Prestis Suend / oc hug det
høyre Ore aff hannem / Oc
den Suend hed Malchus.

Da suarede Jhesus oc sag-
de: Lader dem dog giøre saa
langt. Oc sagde til Peder: Stick
dit Suerd i Balgen / Thi
huo som tager Suerdet/hand
skal omkomme met Suerd.
Eller ment du/ at ieg icke kun-

de be-

de bede min Fader / at hand tilskickede mig mere end tolff Skock Engle? Skal ieg icke da dricke den Kalck / som min Fader gaff mig? Men huorlunde skulde Scrifften fuldkommis? Det skal alt saa gaa til. Oc hand rørde ved hans Øre oc lægte hannem.

Paa den tid / sagde Jhesus til de ypperste Prester oc Høffuitzmendene for Templen / oc de Eldste / som vaare komne til hannem: J ere vdgangne / lige som til en Røffuere met Suerd / oc met Stenger at fange mig / haffuer ieg dog dagli-

daglige sidet hos eder / oc haffuer lært i Templen / oc J lagde icke en Haand paa mig. Men dette er eders Time oc Mørckens mact / paa det Scrifften skal fuldkommis. Men det er altsammen skeet/ at Propheternis Scrifft skulde fuldkommis. Da forlode alle Disciplene hannem/oc flyde.

Oc der vaar en vng Karl/ som fulde hannem effter / hand vaar klædt met it Linklæde paa sit bare Legeme/ oc de vnge Karle grebe hannem. Men hand slap Linklædet/ oc flyde nøgen fra dem.

Men Skaren oc den øff-
uerſte Høffuitzmand / oc Jø-
dernis Tienere toge Jheſum/
oc bunde hannem / oc førde
hannem førſt til Annas/
hand vaar Caiphas Suo-
ger / ſom vaar det Aar ypper-
ſte

ste Prest. Men det vaar Caiphas som raadde Jøderne / Det vaar gaat / at it Menniske døde for Folcket.

Oc de førde Jhesum hen til Caipham den ypperste Prest / det er / til den øffuerste Bisp faar Presterne / der som alle de ypperste Prester oc Eldste / oc Scrifftklaage vaare forsamlede. Men Simon Petrus fulde Jhesum lange effter / oc en anden Discipel / ind til den ypperste Prestis Sal / Den samme Discipel vaar bekient met den ypperste Prest / oc gick ind met Jhesu i den

 ypper-

ypperste Prestis Sal. Men Peder stod vden faare Dørren. Da gick den anden Discipel som vaar bekient met den ypperste Prest hen vd / oc talede met Døruocterskẽ / oc flide Peder ind.

Men Suennene oc Tienerne stode/oc haffde giort en Kulild der nedre mit i Salen/ oc værmde sig/ thi det vaar kalt. Oc Peder stod hos dem / oc værmde sig/paa det hand kunde see/ huad ende det vilde faa. Men den ypperste Prestis pige som tog vare paa Dørren/saa Peder side ved Liuset/der hand værm-

værmde sig / oc stirrede paa hannem/oc sagde til hannem: Oc du vaarst met Jhesu aff Galilea? Est du icke oc en aff dette Menniskis Disciple? Da nectede hand det for dem alle/ oc sagde: Quinde/ Jeg er icke/ Jeg kiender hannem icke/ Jeg veed oc icke huad du siger.

Men den ypperste Prest spurde Jhesum om hans Disciple / oc om hans Lærdom. Jhesus suarede hannem: Jeg haffuer talet obenbarlige faar Verden / Jeg lærde altid vdi Scholen oc i Templen / der som alle Joderne komme til-

sammen/ oc teg haffuer intet
talet i Løndom. Hui spør du
mig der at? Spør dem der at/
som haffue hørt huad teg ta-
lede til dem/ See/ de vide huad
teg haffuer sagd. Som hand
det talede/ gaff en aff Tiener-
ne/ som der stod hos/ Jhesu en
Kindhest/ oc sagde: Skalt du
saa suare den ypperste Prest?
Jesus suarede hannem: Haff-
uer ieg talet ilde/ da beuys det
at det er ont / Men haffuer
teg talet ret/ hui slar du mig?
Oc Annas sende hannem
bunden til den ypperste Prest
Caiphas.

Men

Men Simon Petrus stod i Forgaarden oc værmde sig/ Oc liden stund effter den første nectelse/ som hand gick vd i Forgaarden / goel Hanen. Oc en anden Pige saae hannem/ oc begynte atter at sige til dem som der stode hos: Denne vaar ocsaa met Jhesu aff Nazareth. Da sagde de til hannem : Est du icke en aff hans Disciple ? Oc en anden sagde : Du est en aff dem. Oc hand nectede atter/ oc soer der til / oc sagde : Menniske ieg er icke / oc ieg kiender icke det Menniske.

Oc noget der effter ved en stund/ stadfeste en anden met dem som omkring stode / oc sagde: Sandelige/du est en aff dem / Thi du est en Galileer/ oc dit Maal røber dig. En aff den ypperste Prestis Suenne hues Frende Peder haffde hugget Oret aff/ siger: Saa jeg dig icke i Vrtegaarden hos hannem ? Da begynte hand at forbande sig oc suerre: Jeg kiender det Menniske icke/ der i tale om.

Oc strax der hand endnu talede / goel Hanen anden gang. Oc HErren/ vende sig/

oc

oc saa paa Peder. Oc Peder tenckte paa HErrens ord som hand sagde til hannem: Før end Hanen gal tho gange / skalt du forsuere mig tre gange. Oc Peder gick hen vd / oc græd bitterlige.

Men de ypperste Prester / oc de Eldste oc det gantske Raad / søcte falskt Vidnesbyrd mod Jhesum / paa det de kunde komme hannem til døde / oc de funde intet / Oc alligeuel at der ginge mange falske Vidne frem / men deris Vidnesbyrd komme icke offuer it. Paa det sidste stode der op / oc traadde

thu falske Vidne frem / oc
sagde falskt Vidne mod han-
nem/oc sagde: Wi haffue hørt
at hand sagde / Jeg kand oc
vil nedbryde den Guds Tem-
pel / som er giort met Hen-
der / oc inden tre dage bygge
en anden / som icke er giort
met Hender. Oc deris Vid-
nesbyrd komme icke endnu
offuer it.

Oc den ypperste Prest stod
op iblant dem/ oc spurde Jhe-
sum at/ oc sagde: Suarer du
intet til det / som disse vidne
mod dig? Men Jhesus tagde
stille/ oc suarede intet.

Da

Da spurde den ypperste Prest hannem atter at / oc sagde til hannem : Est du Christus den Velsignedis

Søn : Jeg besuer dig ved den leffuendis Gud / at du siger oss / om du est Christus Guds Søn.

Søn. Jhesus sagde: Du siger det/ Jeg er/ Dog siger ieg eder: Nu her effter skal det skee/ at i skulle see Mēniskens Søn/ side hos Krafftens høyre Haand/ oc komme i Himmelens skyer. Da sønderreff den ypperste Prest sine Klæder / oc sagde: Hand bespaattede Gud/ huad haffue wi lenger Vidnesbyrd behoff? See/ nu haffue i hørt hans Guds bespaattelse/ huad tyckis eder? De fordømde hannem alle / oc sagde: Hand er skyldig at dø.

Men de Mend/ som hulde Jesum/ bespaattede hannem/ oc

oc spyttede i hans Ansict / oc sloge hannem met knytte Neffue / Men nogle andre skiulte hans Ansict/oc sloge hannem i Ansictet/besynderlige Tienerne/oc sagde: Spaa oss Christe/ huo er den/der dig slog ? Oc mange andre bespaattelser de sagde imod hannem.

Men om Morgenen forsamlede sig alle de ypperste Prester/ Scrifftklaage oc Folckenis Eldste / oc det gantske Raad/ oc hulde it raad offuer Jhesum/ at de kunde sla hannem ihiel / Oc de førde hannem hen op faar deris Raad/ oc sag-

oc ſagde: Eſt du Chriſtus/ ſig
oſſ det. Hand ſagde til dem:
Siger ieg eder det/ da tro i det
icke/ Men atſpør ieg eder/ da
ſuare i icke/ oc lade mig dog
icke løs. Derfaare/ nu her ef-
ter ſkal Menniſkens Søn ſide
hos Guds Krafftis høyre
Haand. Da ſagde de alle: Eſt
du da Guds Søn. Hand
ſagde til dem: J ſige det/ thi
ieg er. Da ſagde de: Huad
haffue wi lenger Vidneſbyrd
behoff? Wi haffue det ſelff hørt
aff hans Mund.

Oc den gantſke Hob ſtod
op/ oc bunde Jheſum/ oc førde
han-

hannem bunden fra Caipha
til Domhuset / oc antuordede
Landzherren Pontio Pilato
hannem / oc det vaar Aarle.

Der Judas som hannem
forraadde saa det / at hand
vaar fordømt til døde / Da
angrede hannem det / oc hand
bar de tredive Sølff penninge
til de ypperste Prester oc Eld-
ste igien / oc sagde: Jeg giorde
ilde / at jeg forraadde uskyl-
digt Blod. De sagde: Huad
kommer det oss ved? See du
der til. Oc hand kaste Sølff
penningene i Tempelen /
Skyndede sig der fra / gick
bort

bort oc hengde sig selff / Oc
brast mit i thu / oc alt hans
Induaal vdueltis.

Men de ypperste Prester to-
ge Sølff penningene / oc sag-
de : Det sømer sig icke at wi
legge dem i Guds Kiste / Thi
det er Blod penninge.

Saa hulde de it Raad / oc
kiøbte for de Sølff penninge oc
wretfærdige Løn / en Pottema-
geris Ager / til at iorde Pille-
grime vdi. Oc det er kundgiort
faar alle dem / som bo i Jeru-
salem / saa / at den samme A-
ger kaldis paa deris Maal
Hakeldama / det er / en Blod-
ager /

ager / indtil paa denne dag. Da er fuldkommet / det som sagt er ved Propheten Jeremias / der som hand siger:

De haffue taget tredtue Sølff penninge / der den solde bleff betalet met / huilcken de kiøbte aff Israels Børn / Oc haffue giffuet dem for en Pottemagerts Ager / Som HErren befalede mig.

Men Jøderne ginge icke i Domhuset / paa det de skulde icke bliffue vrene / men maatte æde Paaske. Da gick Pilatus vd til dem / oc sagde: Huad klagemaal føre i imod dette

Menniske? De suarede/oc sag-
de til hannem: Vaare denne
icke en Misdædere/da haffde wi
icke antuordet dig hannem.
Da sagde Pilatus til dem:
Saa tage i hannem hen / oc
dømmer hannem effter eders
Low. Da sagde Jøderne til
hannem: Wi tørre ingen dræ-
be/Paa det at Jhesu ord skul-
de fuldkommis som hand sag-
de / der hand gaff tilkiende /
huilcken Død hand skulde dø.

Oc de ypperste Prester oc
de Eldste begynte at klage
hart paa hannem / oc sagde:
Denne finde wi/ at hand aff-
uender

uender Folcket / oc forbiuder at giffue Keyseren Skat / oc siger / Hand er Christus en Konge. Da gick Pilatus ind igien i Domhuset / oc kaldede Jhesum / oc sagde til hannem : Est du Jøde Konge? Jhesus suarede staaendis faar hannem : Taler du det aff dig selff / Eller haffue andre sagd dig det om mig? Pilatus suarede : Er ieg en Jøde? Dit Folck oc de ypperste Prester / antuordede dig mig : Huad haffuer du giort? Jhesus suarede : Mit Rige er icke aff denne Verden / Vaare

J ij mit

mit Rige aff denne Verden/ mine Tienere skulde stride der faare / at ieg skulde icke antuordis Jøderne / Men nu er mit Rige icke der aff. Da sagde Pilatus til hannem : Saa est du alligeuel en Konge? Jesus suarede : Du siger det/ Jeg er en Konge. Jeg er der til født/ oc kommen i Verden/ at ieg skal vidne Sandhed: Huo som er aff Sandhed / hand hører min Røst. Pilatus siger til hannem : Huad er Sandhed.

Oc der hand dette sagde/ gick hand vd til Jøderne igien/

oc

oc siger til dem: Jeg finder ingen skyld i dette Menniske. Oc der de ypperste Prester oc Eldste klagede paa hannem / da suarede hand intet. Da spurde Pilatus hannem atter at / oc sagde: Suarer du intet? See huor hart de beklage dig? Hører du icke? Oc hand suarede hannem icke til it Ord / Saa at Landzherren oc forundrede sig saare.

Men de hulde ved / oc sagde: Hand haffuer oprørt Folcket / der met at hand haffuer lært hid oc did i alt det Jødiske land / oc begynte i Galilea / hid indtil.

Men der Pilatus hørde Galileam / spurde hand om hand vaar aff Galilea? Oc der hand fornam / at hand vaar vnder Herodis Offrighed/da forsende hand hannem til Herodes/ som vaar oc i Jerusalem vdi samme dage.

Der Herodes saae Jhesum / bleff hand meget glad/ Thi hand haffde gierne lenge siden seet hannem / Thi hand haffde hørt meget om hannem/ oc haabedis at skulde see it Tegen aff hannem. Oc hand spurde hannem i mange maade / Men hand

suare-

suarede hannem intet. Oc de
ypperste Prester oc Scrifftklo-
ge stode oc klagede hart paa
hannem. Men Herodes met
sine Hoffsinder foractede oc
bespaattede hannem / hengde
it huit Klæde om hannem /
oc sende hannem til Pilatum
igien. Paa den dag bleffue
Pilatus oc Herodes Venner
met huer andre/ Thi de vaare
før huer andris Fiender.

Men Pilatus kaldede de
ypperste Prester / oc de Off-
uerste oc Folcket tilsammen /
oc sagde til dem: J haffue fort
dette Menniske til mig / som

den der omuender Folcket/ Oc see/ Jeg haffuer forhørt hannem for eder/ oc finder ingen aff de Sager hos dette Menniske/ som i skylde hannem faare/ Herodes icke heller/ Thi ieg sende eder til hannem/ oc see/ mand haffuer intet ført hannem paa/ som hand bør at dø faar. Derfaar vil ieg straffe hannem/ oc lade hannem løs.

Men paa Høytiden/ skulde Landzherren effter Høytidens seduane/ giffue Folcket en Fange løs/ huilcken de begerede/ Oc hand haffde paa den tid en Fange/ en besynderlig

faar

faar andre / en Misdedere oc en Mordere som hed Barrabas / huilcken som met de Oprørische vaar kast i Fengsel / som haffde giort it Mord i it Oprør vdi Staden / Oc Folcket gick op / oc bad / at hand vilde gøre som hand plejede. Oc der de vaare forsamlede / sagde Pilatus til dem: I haffue en seduane / at ieg skal giffue eder en løs om Paasken / huilcken ville i at ieg skal giffue eder løs / Barrabam / eller Jhesum Jøde Konge: som kaldis Christus: Thi hand viste vel / at de ypperste Prester haffde

antuordet hannem hen aff had.

Oc der (Pilatus) hand sad paa Domstolen/skickede hans Hustru bud til hannem/oc lod hannem sige: Befatte dig intet met denne Retfærdige/Jeg haffuer lidt meget i dag vdi Drømme for hans skyld.

Men de ypperste Prester oc de Eldste toge Folcket met ord/ at de skulde bede om Barrabas/ oc affliffue Jhesum. Da suarede nu Landzherren / oc sagde til dem: Huilcken ville i at Jeg skal giffue eder løs aff disse tho. Da robte den gantske

Hob/

Hob/oc sagde: Bort met denne/ oc giff oss Barrabam løs. Da robte Pilatus atter til dem/oc vilde lade Jhesum løs/ oc sagde: Huad skal ieg da giøre met Jhesu/ om huilcken der sigis hand er Christus. Men de robte alle/oc sagde: Kaarsfeste/Kaarsfeste hannem. Da sagde hand tredie gang til dem: Huad ont haffuer da denne giort? Jeg finder ingen dødelig Sag met hannem/ derfore vil ieg straffe hannem/ oc lade hannem løs. Men de skrege end meget mere / oc sagde: Kaarsfeste hannem/ met

stort

stort skrig/ oc begerede at hand skulde Kaarsfestis/ oc deris oc de ypperste Presters skrig fick offuerhaand.

Da tog Pilatus Jhesum oc lod hudstryge hannem. Men Landzherrens Stridzmend

toge

toge Jhesum til sig i Domhu-
set / oc forsamlede til hannem
den gantske Skare / Oc de før-
de hannem aff / oc hengde en
Purpur Kaabe om hannem/

oc flætte en Torne Krone / oc
satte hende paa hans Hoffuet/
oc

oc sætte hende paa hans Hoff-
uet / oc it Rør i hans høyre
Haand / Oc bøyede Knæene
faar hannem / oc spaattede
hannem / oc begynte at Hilse
hannem/oc sagde: Hil vere du
kiere Jøde Konge. Oc de gaff-
ue hannem Kindeheste / oc de
spytte paa hannem / oc toge
Røret/ oc sloge hans Hoffuet
der met/ oc fulde paa Knæ/ oc
tilbade hannem.

Da gick Pilatus vd igien /
oc sagde til dem : Seer / Jeg
leder hannem hid vd til eder/
at i skulle vide at ieg finder in-
gen skyld met hannem. Saa
gick

gick Jesus vd/oc bar en Torne Krone / oc Purpur Klæde. Oc hand siger til dem: See/ hutl-cket Menniske. Der de ypperste Prester oc Tienerne saae han-nem/robte de/oc sagde: Kaarß-feste/kaarsfeste hannem. Pila-tus siger til dem: Tage i han-nem hen/ oc Kaarsfester han-nem/ thi ieg finder ingen skyld i hannem. Jøderne suarede hannem: Wi haffue en Low/ oc effter den Low skal hand dø/ thi hand haffuer giort sig selff til Guds Søn.

Der Pilatus hørde det Ord / fryctede hand sig end mere/

mere / Oc hand gick ind igien i Domhuset / oc siger til Jhesum: Hueden est du? Men Jhesus gaff hannem intet suar. Da sagde Pilatus til hannem: Taler du icke met mig? Vedst du icke / at ieg haffuer mact at Kaarsfeste dig / oc at ieg haffuer mact at giffue dig løs? Jhesus suarede: Du haffde ingen mact offuer mig / der som hun icke vaar giffuen dig her offuen ned. Derfaare / den som antuordede mig dig / hand haffuer større Synd. Der effter tenckte Pilatus paa / huorle-

dis

dis hand kunde lade hannem løs. Men Jøderne robte / oc sagde: Lader du denne løs / da est du icke Keyserens Ven / Tht huo sig giør til Konge / hand er imod Keyseren.

Der Pilatus hørde det ord / ledde hand Jhesum vd / oc sætte sig paa Domstolen / paa den Sted / som kaldis Stenlagd / Men paa Ebraiske Gabbatha. Oc det vaar Beredelsens dag i Paaske / ved den siette time / Oc hand siger til Jøderne: Seer / det er eders Konge. Men de robte: Bort / bort met hannem / Kaarsfest

K han-

hannem. Pilatus siger til dem: Skal ieg kaarsfeste eders Konge? De ypperste Prester suarede: Wi haffue ingen Kong uden Keyseren.

Der Pilatus saa/ at hand beskaffede intet / Men at der bleff it meget større Bulder / hand vilde dog gøre Folcket fyldist / Oc Pilatus dømde at deris begering skulde skee/ da tog hand Vand/ oc toede Henderne faar Folcket/ oc sagde: Jeg er wskyldig i denne Retfærdigis Blod/ Seer i til. Da suarede det gantske Folck/ oc sagde: Hans Blod komme offuer oss oc offuer vore Børn.

Da

Da gaff hand dem Barrabam løs / som vaar kast i Fengsel for Oprør oc Mord skyld / om huilcken de bade. Men Jhesum lod hand hudstryge oc bespaatte / oc fick hannem hen effter deris vilie oc beger at Kaarsfestis.

Da toge Stridzmendene Jhesum / oc førde hannem aff Purpuret / oc førde hannem i sine egne Klæder / oc førde hannem bort / at de skulde Kaarsfeste hannem / oc hand bar sit Kaarss. Oc der de ginge vd / paafunde de it Menniske / der gick frem / som hed Simon aff

Cirene/som kom aff Marcken/ hvilcken der vaar Alexandri oc Ruffi Fader / hannem tuing-de de til/at hand bar hannem

Kaarsset/ oc de lagde Kaarsset paa hannem / at hand bar det effter Jhesum.

De

Oc der fulde en stor Hob Folck oc Quinder effter hannem / som ynckelige klagede oc begræde hannem : Men Jhesus vende sig om til dem / oc sagde : J Døtter aff Jerusalem / græder icke offuer mig / Men græder offuer eder selff / oc offuer eders Børn. Thi see / Den tid skal komme / i huilcken mand skal sige : Salige ere de vfructsommelige / oc de Liff som icke fødde / oc de Bryst som icke gaffue di. Da skulle de begynde at sige til Biergene : Falder offuer oss / oc til Høyene : Skiuler oss : Thi at gior

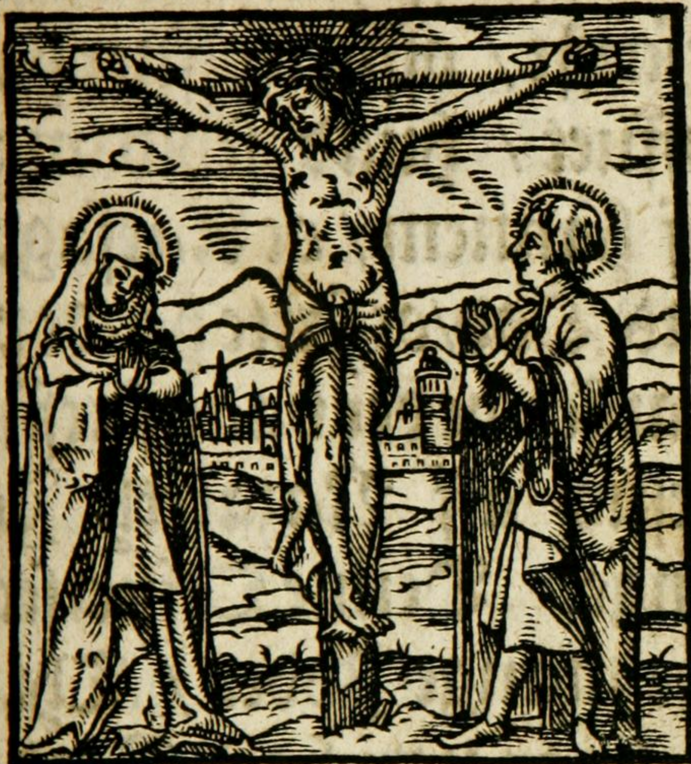
mand det/ met it grønt Træ/ Huad vil bliffue met det tørre:

Der bleffue oc tho andre Misdedere førde bort / at de skulde affliffuis met hannem.

Oc de førde hannem til den Sted som kaldis paa Ebraiske Golgatha / det er vdlagt Hoffuetpande sted / oc de gaffue hannem Edicke eller Myrrha at dricke i Vin/ blandet met Galde / Oc der hand smagede det / vilde hand icke dricke / Oc de Kaarsfeste hannem paa den sted som kaldis Golgatha/ oc de tho Misdedere met hannem / Den ene ved

den

den høyre / oc den anden ved
den venstre side / Oc Jhesum
mit imellem. Da bleff Scriff-

ten fuldkommen som siger:
Hand er regnet blant Misdede-
re. Oc det vaar paa den tredie
time der de kaarsfeste hannem/

Oc Jhesus sagde: Fader/ forlad dem/ Thi de vide icke huad de giøre.

Da screff Pilatus en Offuerscrifft/ offuen offuer hans Hoffuet/ huad skyld mand gaff hannem/ oc Aarsage til hans Død/ oc sætte hende paa Kaarsset/ oc der vaar screffuet. Jhesus aff Nazareth Jøde Konge. Denne Offuerscrifft læsde mange Jøder/ Thi steden vaar nær hos Staden/ som Jhesus er Kaarsfest. Oc det vaar screffuet paa Ebraiske/ Grecske oc Latinske Maal. Da sagde Jødernis ypperste

Prester

Prester til Pilatum : Scriff icke Jøde Konge / Men at hand sagde/Jeg er Jøde Konge. Pilatus suarede: Det som Jeg screff/ det screff Jeg.

Oc Stridzmendene/ der de haffde Kaarsfest Jhesum/ toge de hans Klæder/oc giorde fire parte / huer Stridzmand en part / der til ocsaa Kiortelen / Men Kiortelen vaar knyt/tuindet fra øffuerste/ oc slæt igiennem. Da sagde de til huer andre: Lader oss icke dele hannem / Men kaste Laad der om hues hand skal vere. Paa det Scrifften skulde

 fuld-

fuldkommis som siger: De skiffte mine Klæder iblant sig/ Oc kaste laad om min Kiortel. Oc de sade der/ oc toge vare paa hannem. Dette giorde Stridzmendene. Oc Folcket stod oc saa der paa.

Oc der stod hoss Jhesu Kaarss/ hans Moder/ Oc hans Moders Syster/ Maria Cleophas Hustru/ oc Maria Magdalene. Der nu Jhesus saa sin Moder/ oc den Discipel staa der hoss/ som hand haffde kiær/ da siger hand til sin Moder: Quinde/ see/ det er din Søn. Der effter siger hand

til

til Discipelen: See/ det er din
Moder. Oc fra den time tog
Discipelen hende til sig.

Men de som der ginge
frem bespaattede hannem/
oc røste deris Hoffuet/ oc sag-
de: Tui dig/ huor deylige ned-
bryder du Templen/ oc op-
bygger den i tre dage/ Hielp
dig nu selff/ Est du Guds
Søn/ da stig hid ned aff
Kaarsset. Lige saa spaattede
ocsaa de ypperste Prester han-
nem iblant huer andre/ met
de Scrifftklaage oc Eldste/ oc
Folcket/ oc sagde: Hand haff-
uer hiolpet andre/ oc kand icke

hielpe

hielpe sig selff / Er hand Christus / oc Jsraels Konge / den Guds vdvalde / da hielpe sig selff / oc stige sig nu ned aff Kaarsset / saa wi see der paa / saa ville wi tro hannem / hand forlod sig paa Gud / hand frelse hannem nu om hand haffuer lyst til hannem / Thi hand sagde / Jeg er Guds Søn. Lige saa forhaanede ocsaa Røffuerne hannem / som vaare Kaarsfeste met hannem. Der bespaattede oc Stridzmendene hannem / traadde til hannem / oc bare hannem Edicke / oc sagde: Est

du

du Jøde Konge/ da hielp dig selff.

Men en aff Misdederne/ som vaare hengde / bespaatte-de hannem / oc sagde: Est du Christus/da hielp dig selff/oc oss. Da suarede den anden/ straffede hannem oc sagde: Frycter du dig ocsaa icke faar Gud: Du som dog est i lige Fordømmelse/oc sandelige/wi ere tilbørlige der vdi / thi wi faa det vaare Gierninger for-skyldede/Men denne handlede intet wskickeligt. Oc hand sag-de til Jhesum: HErre / tenck paa mig / naar du kommer i

dit

dit Rige. Oc Jhesus sagde til hannem: Sandelige ieg siger dig/ J dag skalt du vere met mig i Paradis.

Oc der det vaar ved den siette time / bleff it Mørck offuer det gantske Land / indtil ved den niende time / Oc Solen miste sit skin/ Oc ved den niende time/ robte Jhesus høyt/ oc sagde: Eli/ Eli/ Lama Asabthani? Det er vdlagt: Min Gud/ min Gud/ huorfaare haffuer du forlat mig? Oc nogle som der stode hos/ der de det hørde/ sagde de: See/ hand kalder paa Elias. Der

effter

effter som Jhesus vijste/ at al-
ting vaar nu fuldkommen/ at
Scrifften skulde fuldkommis/
siger hand: Mig tørster. Der
stod it Kar fult aff Edicke/ Oc
strax løb en aff dem hen/ tog
en Suamp/ oc fylte hannem
met Edicke/ oc Jsop/ oc stack
hannem paa it Rør/ oc holt
hannem det der til Munden/
oc gaff hannem dricke/ oc sag-
de met de andre: Holt/ lader
oss see/ om Elias kommer oc
tager hannem ned. Der
Jhesus haffde nu taget Edi-
cken/ sagde hand: Det er fuld-
kommet. Oc Jhesus robte
atter

atter høyt/ oc sagde: Fader/ Jeg befaler min Aand i dine Hender/ Oc som hand det sagde/ bøyde hand Hoffuedet oc odgaff hand sin Aand.

Matth. 27. Oc see/ Forhenget i Templen reffnede i thu stycker/ fra det øffuerste til det naderste/ oc Jorden beffuede/ oc Stenene brøste sønder/ oc Graffuene lode sig op/ oc der stode mange Helligens Legeme op som soffue/ oc ginge aff Graffuene effter hans Opstandelse/ oc komme i den hellige Stad/ oc obenbaredis faar mange. Men Høffuitzmanden/ som stod der

hos

hos tuert offuer fra hannem/
oc de som vaare hos hannem/
oc beuarede Jesum/der de saae
at hand vdgaff Aanden met
saadant rob/ oc saae det Jord-
skel/ oc huad der skede / da for-
færdedis de saare / oc prisede
Gud / oc sagde : Sandelige/
denne vaar it retfærdigt Men-
niske/ oc Guds Søn. Oc alt
det Folck som der vaar hos/
oc saae til/ der de saae/det som
skede / sloge de sig for deris
Bryst / oc vende tilbage igien.
Oc alle hans Tilhengere stode
langt borte/ oc mange Quin-
der som efftersulde hannem

 aff

aff Galilea / oc saae alt dette/ Blant huilcke vaar Maria Magdalena / oc Maria den lilde Jacobs oc Joses Moder/ oc Salome Zebedei Børns Moder / som oc haffde effterfult oc tient hannem der hand vaar i Galilea/ oc mange andre / som vaare gangne op til Jerusalem met hannem.

ian. 19. Men Jøderne/ efftertdi at det vaar Beredelsens dag/ at deris Legeme skulde icke bliffue paa Kaarsset Sabbathen offuer (Thi den samme Sabbaths dag vaar stor) da bade de Pilatum / at deris Been

maat-

maatte brydis / oc tagis aff. Da komme Stridzmendene oc brøde Benene paa den første / oc den anden / som vaar Kaarsfest met hannem. Men der de komme til Jhesum / oc de saae / at hand vaar allerede død / brøde de icke hans Been / Men en aff Stridzmendene obnede hans Side met it Spiud / oc strax gick der Blod oc Vand vd. Oc den som det haffuer seet / hand vidnede det / oc hans Vidnesbyrd er sand / Oc den samme veed at hand siger Sandhed / paa det i oc skulle

 tro.

tro. Thi dette skede at Scrifften skulde fuldkommis: J skulle icke sønderbryde noget Been paa hannem. Oc atter siger en anden Scrifft: De skulle see i huilcken de stunge.

Men der effter om Afftenen/ efftherdi at det vaar Beredelsis dagen/ huilcken der er faar Sabbathen/ da kom en rig Mand/ Joseph aff Jødernis Stad Arimathia/ en god retfærdig ærlig Raadmand/ der icke haffde samtyckt i deris raad oc handel/ huilcken som oc ventede Guds Rige/ som vaar en aff Jhesu Discipler/

dog

dog lønlige/ thi hand fryctede Jøderne/ hand dristede sig til/ oc gick ind til Pilatum oc bad hannem/ at hand maatte ta-ge Jhesu Legeme aff: Da for-undrede Pilatus sig/ at hand vaar allerede død. Oc hand kaldede Høffuitzmanden / oc spurde hannem at/ om hand haffde veret lenge død. Oc der hand formerckte det aff Høff-uitzmanden/ da gaff hand Jo-seph Jhesu Legeme / oc befoel at mand skulde antuorde han-nem det. Oc Joseph kiøbte it Linklæde. Der kom ocsaa Ni-codemus / som før vaar kom-

 men

men til Jheſum om Natten/ oc bar Myrre oc Aloes ſam-men blandede/ ved hundrede pund. Da toge de Jheſu Le-geme ſom vaar nedtaget/ oc ſuøbte det i it rent Linklæde/ oc bunde det met linede Klæ-der/

der/ met dyrebar Salue/ som Jøderne pleye at begraffue. Der vaar ocsaa hos paa den sted som hand bleff Kaarsfest/

en Vrtegaard/ oc i Vrtegaarden en ny Graff / som vaar Josephs/ huilcken hand haff-

 dela-

de ladet hugge i en Sten / i huilcken der vaar aldrig nogen lagd/Der lagde de Jesum hen / for Jødernis Beredelsis dag skyld/ oc Sabbathen gick paa/effterdi at Graffuen vaar nær/Oc de velte en stor Sten faar Dørren paa Graffuen/ oc ginge bort. Men Maria Magdalena vaar der/ oc den anden Maria Joses/ de sætte sig tuert offuer fra Graffuen met de andre Quinder som vaare komne met hannem aff Galilea/oc saae til/huor hen/ oc huorledis hans Legeme bleff lagd. Oc de vende dem

tilba-

tilbage / oc beredde dyrebare Vrter oc Salue / oc Sabbathen offuer vaare de ſtille effter Lowen.

Den anden dag/ſom følger effter Beredelſens dag/ Komme de ypperſte Preſter oc Phariſeer endrectelige til Pilatum/oc ſagde: Herre/Wi komme ihu / at denne Bedragere ſagde/der hand end leffde/Jeg vil effter tre dage opſtaa. Befal derfaare/ at mand foruarer Graffuen / indtil den tredie dag / Paa det hans Diſciple ſkulle icke komme/ oc ſtiele hannem/ oc ſige til Folcket/

Hand er opstaaen fra de dø-
de / Oc det sidste Bedregeri
skal bliffue verre end det før-
ste. Pilatus sagde til dem:
Der haffue i Vectere / gaar
hen / oc foruarer som i vide.
De ginge hen / oc forua-
rede Graffuen met Vec-
tere / oc beseglede
Stenen.

Ende paa Jhesu Christi
Pinis Historie.

The-

Jhesu Christi

ærefulde Opstandelse oc Himmelfartz Historie/ effter de fire Euangelisters bescriffuelse.

joh. 20 21. Cap. Matth. 28. Mar Luc. 24

Der Sabbathen vaar forgaaen/ da kiøbte oc beredde Maria Magdalena/ oc den anden Maria som kaldis Jacobi oc Salome/ oc Johanna/ oc de andre Quinder som vaare met dem / oc som kom̃e met Jhesu aff Galilea / dyrebar Smørelse at de skulde komme oc salue Jesum fordi de huilde offuer paa Sabbathen effter Louen.

Om

Om Sabbathen at Aff-
ten/ huilcken der begyntis den
første hellige dag i Sabbather-
ne/om Morgenen/meget aar-
le/ der det vaar endnu mørckt/
komme de til Graffuen der
Sol opgick/ oc bare met dem
dyre-

dyrebar Salue som de haffde beredt / Oc see / der skede it stort Jordskel / Thi HERrens Engel kom ned aff Himmelen /

oc gick til oc velte Stenen fra Dørren / oc satte sig der paa / oc hans skickelse vaar lige som

Liu-

Liunet/ oc hans Klæder huide som Sne. Men Vecterne forfærdedis aff frycт oc bleffue lige som de haffde veret døde.

Oc Quinderne sagde til huer andre: Huo skal velte oss Stenen fra døren paa Graffuen: Fordi hand vaar meget stor/ oc de saae der hen/ oc bleffue var at Stenen vaar affuelt fra Graffuen. Oc de ginge ind i Graffuen / oc funde icke den HERris Jhesu Legeme/ Da løber Maria Magdalena hen/ oc forkynder det. Oc der de Quinder vaare bedrøffuede der faare / at Jhesu Legeme

geme vaar icke der / See / da stode tho Mend hos dem met skinnende Klæder. Oc de forfærdedis oc sloge deris Ansict ned til Jorden. Da sagde de til dem: Hui lede i effter den leffuendis hos de døde? Hand er icke her / hand er opstaaen/ Tencker der paa / huorledis hand talede til eder / der hand vaar i Galilea/oc sagde/Menniskens Søn skal antuordis hen i Syndernis Hender / oc Kaarsfestis / oc opstaa tredie dag. Oc de tenckte paa hans Ord / oc ginge fra Graffuen igien / oc kundgiorde alt dette

faar

faar de Elleffue/ oc alle andre/ oc de sagde dette faar Apostlene/ Oc deris ord siuntis dem at vere lige som løs tale / oc de trode dem icke.

Der nu Maria Magdalena saa løber (som sagd er) oc kommer til Simon Petrum/ oc til den anden Discipel/ huilcken Jhesus elskte / oc siger til dem : De haffue bort taget HErren aff Graffuen/ oc wi vide icke huor de lagde hannem.

Da gick Peder oc den anden Discipel hen vd/ oc komme til Graffuen. Saa løbe de

tho

tho met huer andre / oc den
anden Disciipel løb faare/faste-
re end Peder / oc kom først til
Graffuen/ Koger der ind / oc
seer Linklæderne lagde / Men
hand gick icke der ind. Da
kom Simon Petrus effter
hannem / oc gick ind i Graff-
uen/oc seer Linklæderne lagde/
oc den Suede dug som vaar
bunden om Jhesu Hoffuet/
icke lagd hos Linklæderne/
men serdelts sammen suebt
paa en besynderlig sted / Da
gick oc den anden Disciipel ind/
som kom først til Graffuen /
oc saae / oc trode det. Thi de

M vidste

viste endda icke Scrifften / at hand skulde opstaa fra de Døde. Da ginge Disciplene tilsammen igien. Oc Peder vndrede paa / huorledis det gick til.

Maria stod vden faare Graffuen oc græd. Som hun nu græd / Koger hun i Graffuen / oc seer tho Engle side i huide Klæder / den ene hoss Hoffuedet / oc den anden hoss Føderne / der som de haffde lagd Jhesu Legeme/ Oc de sagde til hende: Quinde hui græder du? Hun siger til dem: De toge min HERre bort / oc ieg veed icke huor de lagde hannem.

nem. Oc som hun det sagde/ vende hun sig tilbage/ oc seer Jhesum staa/ oc veed icke at det er Jhesus. Jhesus siger til hende: Quinde/ hui græder du? Huem leder du effter? Hun meente det haffde veret Vrte-gaardzmanden/ oc siger til hannem: Herre/ haffuer du baaret hannem bort? Da sig mig huor du lagde hannem: saa vil ieg hente hannem. Jhesus siger til hende: Maria. Da vende hun sig om/ oc siger til hannem: Rabuni/ Det kaldis Mestere. Jhesus siger til hende: Rør icke ved

mig/ thi jeg er icke endnu opfa-
ren til min Fader / Men gack
bort til mine Brødre / oc sig
dem/ Jeg far op til min Fader
oc til eders Fader / Til min
Gud oc til eders Gud. Oc det-
te er den Maria Magdalena/
aff huilcken Jhesus haffde vd-
dreffuet siu Dieffle / huilcken
at hand haffde obenbaret sig
faare først/ effter at hand vaar
opstaaen Aarle/den første dag
paa Sabbatherne. Oc hun
gick bort oc kundgiorde Disci-
plene det / som haffde veret
met hannem / som sørgede oc
græde/at hun haffde seet HEr-
ren/

ren/ oc saadant sagde hand til hende. Oc der de hørde/ at hand leffde / oc vaar hende obenbaret/ da trode de det icke. Men Quinderne ginge ind i Graffuen / oc saae en Dreng side ved den høyre Haand/ hand haffde it langt huit Klæde paa/ oc de forfærdedis / oc det vaar HErrens Engel. Oc sagde til dem: Forfærdis icke/ thi ieg veed / at i lede effter Jesum aff Nazareth/den Kaarsfeste/Hand er icke her / Hand er opstaaen som hand sagde/ Kommer hid oc seer den sted/ som HERren laa / Oc gaar

M iij haste-

hastelige bort oc siger hans Disciple det oc Peder/ at hand er opstaaen fra de døde. Oc see/ hand skal gaa for eder til Galileam/ Der skulle i see hånem som hand haffuer sagd eder/ Seer/ Jeg sagde eder det.

Oc de ginge hastelige vd aff Graffuen met fryct/ oc stor glæde/ oc løbe/ at de kunde kundgiøre hans Disciple det/ Thi der vaar kommen beffuelse oc forfærdelse paa dem/ oc de sagde ingen intet/ thi de fryctede sig. Oc der de ginge at kundgiøre hans Disciple det/ See/ da møtte Jhesus dem/

dem / oc sagde : Hil vere eder. Oc de traadde til hannem / oc toge paa hans Føder / oc fulde ned faar hannem. Da sagde Jhesus til dem : Frycter eder icke / gaar hen oc kungiører mine Brødre det / At de gaa til Galileam / der skulle de see mig.

Oc der de ginge hen / See / da komme nogle aff Vecterne i Staden / oc forkyndede de ypperste Prester alt det som vaar skeet. Oc de komme tilsammen met de Eldste / oc hulde it Raad / oc gaffue Stridzmendene Penninge

nock / oc sagde : Siger / hans Disciple komme om Natten / oc staale hannem / der stund wi soffue. Oc der som Landzherren faar det at vide / da ville wi stille hannem til freds / oc skaffe det saa / at i skulle vere uden fare. Oc de toge Penninge / oc giorde lige som de vaare underuisde. Dette bleff en almindelig tale hos Jøderne / indtil paa denne dag.

Oc see / Tho aff dem ginge samme dag til en By / som vaar trysinds tiue agre langt fra Jerusalem / oc kaldis Emaus / oc de talede met huer

andre

andre om alt dette som vaar skeet. Oc det begaff sig/ der de saa talede oc bespurde sig met huer andre / kom Jhesus til dem / oc vandrede met dem/ Men derris Oyen huldis til/ at de kiende hannem icke / thi hand obenbarede sig faar dem i en anden skickelse. Oc hand sagde til dem : Huad er det faar tale / som i handle imellem eder paa Veyen / oc ere bedrøffuede?

Da suarede en aff dem som hed Cleophas / oc sagde til hannem: Est du alene iblant de Fremmede i Jerusalem /

 som

som icke veed/ huad som i disse dage er skeet der vdi? Oc hand sagde til dem: Huad er det? De sagde til hannem: Det/ om Jhesu aff Nazareth/ huilcken som vaar en Prophete/ mectig i Gierninger oc Ord faar Gud oc alle Folck/ huorledis vore ypperste Prester oc Offuerste antuordede hannem hen til Dødsens fordømmelse/ oc Kaarsfeste hannem/ Oc wi haabedis at hand skulde forløst Israel: Oc offuer alt dette/ er i dag den tredie dag/ at dette skede. Der haffue oc nogle forfærdet oss

aff

aff vore Quinder / de vaare Aarle hos Graffuen/oc funde icke hans Legeme/ Komme oc sige/ at de saae en Engle siun/ huilcke der sige/ hand leffuer/ Oc nogle aff oss ginge bort til Graffuen / oc funde det saa som Quinderne sagde / Men hannem funde de icke.

Oc hand sagde til dem: O i Daarer oc senhiertede / til at tro alt det / som Prophe- terne haffue sagt / Skulde Christus icke lide saadant / oc indgaa til sin Herlighed: Oc hand begynte fra Mose oc al- le Propheter/ oc lagde dem al-

le Scriffter vd / som vaare
sagde om hannem.

Oc de komme nær til Byen/
der de ginge til. Oc hand lod
som hand vilde gaa lenger/
Oc de nødde hannem til / oc
sagde : Bliff hoss oss / thi det
stunder til Afften / oc Dagen
er forløben / Oc hand gick ind
at bliffue hos dem. Oc det ske-
de som hand sad met dem til
Bords / Tog hand Brødet /
tackede/ brød det / oc gaff dem
det. Da bleffue deris Øyen
obnede/ oc de kiende hannem.
Oc hand bleff wsiunlig faar
dem.

Oc de sagde til huer andre: Brende ikke vort Hierte i oss/ der hand talede met oss paa Veyen / oc der hand oplod oss Scrifften: Oc de stode op i den samme stund/ oc vende til Jerusalem igien/ oc funde de Eleffue forsamlede / oc dem som vaare hos dem / huilcke der sagde/ HERren er visselige opstaaen / oc obenbaret Simoni. Oc de opregnede faar dem/ huad som vaar skeet paa veyen/ oc huorledis hand bleff kient aff dem/ i det/ at hand brød Brødet/ oc dem trode de ikke heller.

Men

Men den samme Sabbath at Afften / der Disciplene vaare forsamlede / oc Dørrene vaare tillucte aff fryct for Jøderne. Oc der de talede der om / da kom Jhesus selff / som de saade til Bords / oc traadde mit ind / oc siger til dem: Fred vere met eder / oc straffede deris Vantro / oc deris Hiertis haardhed / at de haffde icke troet dem som haffde seet hannem opstaaen. Da forfærdis de / oc fryctede sig / oc meente at de saae en Aand.

Oc hand sagde til dem: Hui ere i saa forfærdede? Oc

Hui

hui komme saadanne tancker
i eders Hierte ? Seer mine
Hender oc mine Føder / Det
er ieg selff / Finder paa mig oc
seer / thi en Aand haffuer icke
Kiød oc Been / som i see at ieg
haffuer. Oc som hand det sag-
de / viisde hand dem Hender
oc Føder / oc sin Side. Da
bleffue Disciplene glade / at de
saae HERren.

Men der de endnu icke tro-
de for Glæde / oc forundrede
sig / da sagde hand til dem:
Haffue i her noget at æde? Oc
de lagde it stycke aff en stegt
Fisk faar hannem oc Hunnig
kage/

kage/ oc Hand tog det/ oc ød
faar dem.

Oc Hand sagde til dem: Det
er den Tale/ som ieg sagde til
eder/ der ieg endnu vaar hos
eder/ Thi det skal altsammen
fuldkommis/ som er screffuet
om mig i Mose Low/ i Pro-
pheter oc vdi Psalmer. Da op-
lod Hand deris forstand/ at de
forstode Scrifften oc sagde til
dem: Saa er det screffuet/ oc
saa skulde Christus lide/ oc op-
staa fra de Døde tredie dag/
Oc lade predicke i sit Naffn/
Penitentze oc Synderniß for-
ladelse/ iblant alle Folck/ oc
begyn-

begynde i Jerusalem. Oc i ere Vidne til at dette. Da sagde Jhesus atter til dem: Fred vere met eder. Lige som Faderen vdsende mig / saa sender jeg eder. Oc der hand det sagde / blesde hand paa dem / oc siger til dem: Anammer den hellig Aand / Huilcke i forlade Synderne / dem ere de forladne / Oc huilcke i beholde dem / dem ere de behuldne.

Ende paa Paaske dags Historie.

MEn Thomas en aff de Tolff/ som kaldtis Tuilling/ vaar icke hos dem / der Jhesus kom. Da sagde de andre Disciple til hannem: Wi saae HErren. Da sagde hand til dem: Uden saa er/ at ieg seer Nafflegaffuene/ i hans Hender/oc stinger min Finger i Nafflegaffuene / oc stinger min Haand i hans Side/da vil ieg icke tro.

Oc ote dage der effter/vaare atter hans Disciple der inde/ oc Thomas met dem/da kommer Jhesus der Dørrene vaare tillucte/ oc staar mit iblant

dem /

dem / oc siger: Fred vere met eder. Der effter siger hand til Thoma: Reck din Finger hid / oc see mine Hender / oc reck din Haand hid / oc stick hende i min Side / oc ver icke vantro / men tro. Thomas suarede / oc sagde til hannem: Min HErre oc min Gud. Jhesus siger til hannem: Efferdi du haffuer seet mig Thoma / da trode du: Salige ere de som icke see / oc dog tro.

Der effter i Galilea obenbarede Jhesus sig atter hos det Haff / hos Tyberias. Oc hand obenbarede sig saa. Si-

mon Petrus oc Thomas/
som kaldis Tuilling/ oc Na-
thanael aff Cana Galilea/ oc
Zebedei Sønner/ oc tho andre
aff hans Discipler vaare til-
sammen. Simon Petrus si-
ger til dem: Jeg vil gaa bort
at fiske. De sagde til hannem:
Da ville wi gaa met dig. De
ginge hen vd oc traadde strax
i Skibet/ oc den samme Nat
finge de intet. Der det vaar
nu Morgen/ stod Jhesus paa
bredden/ Men Disciplene viste
icke/ at det vaar Jhesus. Je-
sus siger til dem: Børn/ haff-
ue i intet at æde? De suare-
de han-

de hannem: Ney. Da sagde
hand til dem: Kaster Garnet
til den høyre side aff Skibet/
da skulle i finde. Da kaste de/
oc kunde icke drage mere faar
Fiskens mangfoldighed. Da
siger den Discipel som Jhesus
elskte / til Peder: Det er HEr-
ren. Der Simon Petrus hør-
de/ at det vaar HERren/ da
giordede hand Skiorten om
sig / thi hand vaar nøgen / oc
kaste sig i Haffuet. Men de
andre Discipl komme paa
Skibet/thi de vaare icke langt
fra Landet/ men ved thu hun-
drede Alne/oc de indroge Gar-
N iij net

net met Fiskene. Som de traadde nu vd paa Landet/ saae de Kul ligge der/ oc Fisk der paa/ oc Brød. Jhesus siger til dem/ Tager hid aff Fiskene/ der i nu finge. Simon Petrus stigde ind/ oc drog Garnet paa Landet/ fult aff store Fiske/ hundrede oc tre oc halfftredtesinds tiue. Oc alligeuel at de vaare saa mange/ sønder reffs dog Garnet icke. Jhesus siger til dem: Kommer/ oc giører Maaltid. Men ingen aff Disciplene torde spørte hannem at/ Huo est du? Thi de viste at det vaar HERR,

HErren. Da kommer Jhesus / oc tager Brødet / oc giffuer dem det / Dißligest ocsaa Fisken. Det er nu den tredie gang / at Jhesus er obenbaret faar sine Disciple / effter hand er Opstaaen fra de Døde.

Der de haffde nu giort Maaltid / siger Jhesus til Simon Peder: Simon Johanna / Haffuer du mig kierere / end disse haffue mig? Hand siger til hannem: Ja HErre / du veedst / at ieg elsker dig. Hand siger til hannem: Fød mine Lam. Hand siger atter anden gang til hannem: Si-

mon Johanna/elſker du mig:
Hand ſiger til hannem: Ja
HErre/ du veedſt at ieg elſker
dig. Hand ſiger til hannem:
Fød mine Faar. Hand ſiger
tredie gang til hannem/ Si-
mon Johanna/elſker du mig:
Peder bleff bedrøffuet/ at
hand ſagde tredie gang til
hannem/ Elſker du mig: Oc
hand ſagde til hannem: HEr-
re/ du veedſt alle ting/ Du
veedſt/at ieg elſker dig. Jheſus
ſiger til hannem: Fød mine
Faar. Sandelige/ ſandelige/
Jeg ſiger dig/ Der du vaarſt
vng/ giordede du dig ſelff/ oc
van-

vandrede huort du vilde/ Men naar du bliffuer gammel/ skalt du vdrecke dine Hender/ Oc en anden skal giorde dig/ oc føre dig did/ som du icke vilt. Men det sagde hand at betegne/ met huad Død hand skulde prise Gud.

Oc der hand det sagde/ siger hand til hannem: Følg mig effter. Da vende Peder sig om oc saa den Discipel følge/ som Jhesus elskte/ huilcken som oc laa paa hans Bryst i Naderen/ oc haffde sagt/ HErre/ Huo er den/ som skal forraade dig? Der Peder saa den-

ne / siger hand til Jhesum: HErre / huad skal da denne: Jhesus siger til hannem: Der som ieg vil at hand skal bliffue / indtil ieg kommer/ huad kommer det dig ved: Følg du mig effter. Da gick en Tale vd iblant Brødrene: Denne Discipel døer icke. Oc Jhesus sagde icke til hannem/ Hand døer icke / Men/ om ieg vil at hand skal bliffue/indtil ieg kommer/ Huad kommer det dig ved: Denne er den Discipel / som vidner om disse ting / oc screff dette/ Oc wi vide/at hans vidnesbyrd er sand.

Men

Men de elleffue Disciple ginge til Galileam / paa it Bierg/ som Jhesus haffde bestillet dem hen / Oc der bleff hand seet aff mere end fem hundrede Brødre paa en gang / aff huilcke der endnu mange leffue/ men nogle henssoffuede. Oc der de saae hannem/da fulde de ned faar hannem / Men nogle tuilede. Oc Jhesus traadde til dem / talede met dem/ oc sagde: Mig er giffuen all Mact i Himmelen oc Jorden. Gaar fordt hen i all Verden / oc Predicker Euangelium faar alle Creature/

ture/ oc lærer alle Folck/ oc dø-
ber dem/ i Naffn Faders/ oc
Søns/ oc den hellig Aands/
Oc lærer dem at holde/ alt det
teg haffuer befalet eder. Huo
som troer / oc bliffuer døbt/
hand skal bliffue salig / Men
huo som icke troer/ hand skal
bliffue fordømt. Oc de Te-
gen / som skulle følge dem/
der tro/ ere disse: J mit Naffn
skulle de oddriffue Dieffle. Ta-
le met ny Tunger. Fordriffue
Hugorme. Oc der som de dri-
cke nogen Forgifft/ da skal det
icke skade dem. Paa de Siu-
ge skulle de legge deris Hen-
der/

der / saa skal det bliffue bedre met dem. Oc see / Jeg er hos eder alle dage / indtil Verdens ende. Der effter bleff hand seet aff Jacobo.

Saa / før indtil den dag / der hand bleff optagen / Effter at hand haffde giffuet Apostlene (huilcke hand vdualde) befalning / formedelst den hellig Aand / Huilcke hand haffde obenbaret sig leffuendis faare effter sin Pine / met mangfoldige beuisninger / oc lod sig see iblant dem i fyrretiue dage / oc talede met dem om Guds Rige / Oc oplod deris forstand

at

at de forstode Scrifften. Oc der hand haffde forsamlet dem / befoel hand dem / at de skulde icke vige fra Jerusalem / men bie effter Faderens Løffte / Oc see / Jeg vil sende min Faders Fortættelse offuer eder / huilcke i haffue hørt (sagde hand) aff mig. Men i skulle bliffue i Jerusalem Stad / indtil i bliffue iførde met Krafft aff det Høye. Thi Johannes døbte met Vand / Men i skulle døbis met den hellig Aand / icke lenge effter disse dage.

Men de som vaare komne tilsammen / spurde hannem

at/

at/ oc sagde: HERre/ Vilt du paa denne tid oprette Israels Rige igien ? Hand sagde til dem: Eder bør icke at vide tid eller stund / huilcke Faderen beuarede til sin mact / Men i skulle anamme den hellige Aands krafft/ som skal komme paa eder/oc i skulle vere mine vidne i Jerusalem/oc i gantske Judea oc Samaria / oc indtil Jordens ende.

Oc hand førde dem hen vd til Bethania/oc opløffte Henderne / oc velsignede dem / Oc det skede/ der hand velsignede dem/ effter hand haffde nu ta-

let

let nock met dem / effter hand
vaar opstaaen / skildis hand
fra dem / oc bleff opløfft / at
de saae der paa / oc foer op

i Himmelen / oc en Sky tog
hannem op faar derts Oyen/
oc satte sig hos Guds høyre
Haand. Oc der de saae effter
hannem / at hand foer op i
Him-

Himmelen/ See/ da stode tho
Mend hos dem i huide Klæ-
der/ huilcke der oc sagde: I
Mend aff Galilea / hui staa
i/ oc see til Himmelen? Denne
Jesus/ som er optagen fra eder
til Himmelen / skal komme/
lige som i haffue seet hannem
fare til Himmelen.

Men de tilbade hannem/ oc
vende tilbage igien til Jerusa-
lem met stor Glæde/ fra det
Bierge / som kaldis Oliebier-
ge/ huilcken der er nær hos Je-
rusalem / oc ligger en Sab-
baths vey der fra. Oc der de
komme ind/ stigede de op paa

Lofftet/ oc bleffue der/ Petrus oc Jacobus / Johannes oc Andreas/ Philippus oc Thomas/ Bartholomæus oc Mattheus/ Jacobus Alphei Søn/ oc Simon Zelotes/ oc Judas Jacobi. Disse alle vaare stedse endrectelige tilsammen / met Bøn oc Formanelse met Qvinderne/ oc Maria Jhesu Moder/ oc hans Brødre/ vaare altid i Templen / prisede oc loffuede Gud/ Amen.

Oc i de dage traadde Petrus op iblant Disciplene / oc sagde: (Men Skaren ved Naffn/ vaar tilsammen ved hun-

hundrede oc tiue) I Mend oc Brødre / Scrifften skulde fuldkommis / huilcken den helligAand før sagde ved Dauids Mund / om Juda/ som vaar deris Ledsagere/ der grebe Jhesum/ thi hand vaar Kald met oss/oc haffde anammet dette Embede met oss. Denne forhuerffuede Ageren for den vretfærdige Løn / oc hengde sig oc brast mit i thu/ oc alt hans Induol vduelltis. Oc det er kundgiort faar alle/ som bo vdi Jerusalem/ saa/ at den samme Ager kaldis paa deris Maal / Hakel-

O ij dama/

dama / det er/ en Blodager. Thi det staar screffuet i Psalmebogen / Deris Bolig skal bliffue øde / oc der skal ingen vere som der vdi skal bo. Oc en anden skal tage hans Biscops døme.

Saa skal nu en aff disse Mend / som haffue veret hos oss / den gantske tid offuer / der vor HErre Jhesus gick vd oc ind hos oss / fra Johannis Daab / indtil den dag / der hand bleff tagen fra oss / vere it Vidne til hans Opstandelse met oss. Oc de stickede tho / Joseph som kaldedis

Bar-

Barsabas/ met det Tilnaffn Justus / oc Matthiam / bade oc sagde : HERRE/ som kiender alle Hierter / giff tilkiende / huilcken du haffuer vdualt aff disse tho / At en kand anamme denne Tieniste oc Apostels Embede/ som Judas vigede fra / at hand gick bort til sin sted. Oc de kaste Laad mellem dem / oc Laaden falt paa Matthiam/ Oc hand bleff skicket til de Elleffue Apostle.

Oc der Pintzdag vaar fuldkommen / vaare de alle endrectelige tilsammen. Oc

der ſkede haſtelige it Bulder
aff Himmelen/ſom it veldigt
Vær / oc opfylte det gantſke
Huſſ/ſom de ſade. Oc mand
ſaa Tunger atſkillige paa
dem / ſom de haffde veret glo-
endis/Oc hand ſætte ſig paa
huer

huer besynderlige aff dem/ oc de bleffue alle fulde aff den helligAand / Oc begynte at Predicke met andre Tunger/ efter som den helligAand gaff dem vd/ at sige. Oc de ginge vd / oc Predickede alle stede / oc HERren arbeydede met dem/ oc stadfeste Ordet/ ved metfølgende Tegen.

Christus leffuer en Konge euindelige/ Amen.

Doctor Johannes Bugenhagen Pommer til Læseren.

WJ haffue met flid tilsammen screffuet vdaff de fire Euangelister/ vor HERris Jhesu Christi pinis oc forklarings Historie/ oc somt noget nær altoflitelige / dog icke vden Aarsage: Fordi somme mene saa/ at Historien er sleet wræt/ om de see nogle ord vere borte / Deris skrøbelighed tiene wi gierne her met / dog bede wi de andre / at de saadant holde oss til gode / Thi her er ingen fare / om der er

noget

noget i ordene til offuerløbs/ Fordi det er meget lættere/ at bortkaste de offuerflødige ord (som kunde siunis at vere offuerflødige) end at legge til/ det som vaar borte aff Historien.

Wi haffue en god Samuittighed der paa/ at wi haffue intet tilhobe forligt vdaff atskillige Historier (som det siunis vnder tiden) oc giffuet det sin Ordning/ huor til at Historiens samheng icke obenbarlige oss tiltuinget haffuer/ Det wi langt anderledis haffue seet aff somme her til/

 oc

oc saa ilde/ at deris forligelse/
eller concordantie/ som de saa
kaldede / obenbarlige er twers
met Euangelisternis Historie.
Der som nogen vil komme
det bedre tilsammen/ lade wi
gierne skee / Wi haffue alle ste-
de giffuet Aarsagen tilkiende/
om denne Histories forligelse/
paa det/ at du icke skalt mis-
tencke/ at wi aff daarlig-
hed haffue taget
oss noget
faare.

De

Det LIIJ. Capitel aff den Prophete Esaia / Om Jhesu Christi død oc pine/ Oc om hans ærefulde opstandelse.

SEe / min Tienere skal giøre vijslige / oc hand skal ophøyes oc meget høyt opløffts / At mange skulle forargis offuer dig / efterdi hans Skickelse er vskiønligere / end andre Folck/ oc hans Anseelse / end Menniskens Børn. Men saa skal hand bestencke mange Hedninge / at Kongerne skulle ocsaa tilluycke deris

ris Mund mod hannem/Thi dem som intet vaar kundgiort om hannem/ de samme skulle de see met Lyst / Oc de som intet haffue hört der aff/ de skulle det mercke.

Men huo troer vor Predicken ? Oc huilcken bliffuer HERRens Arm obenbaret ? Thi hand opskiuder lige som en Quist faar hannem / oc lige som en Rod aff tør Jord/ Hand haffuer ingen Skickelse eller Deylighed/Wi saae hannem / Men der vaar ingen Skickelse som oss behagede. Hand vaar den aller foracteligste/

ligste / oc wuærdeligste / fuld
aff Pine oc Stugdom / Hand
vaar saa foractet / at mand
skiulte Ansictet for hannem /
Derfaare actede wi hannem
intet.

Sandelige hand bar vor
Stugdom / oc tog vor Pine
paa sig / Men wi actede han-
nem for den / som vaar plaff-
uet / oc slagen aff Gud oc pint.
Men hand er Saargiort for
vore Misgierningers skyld / oc
knuset for vore Synders
skyld / Straffen ligger paa
hannem / Paa det at wi skul-
le haffue Fred / Oc wi ere
Hel-

Helbrede giorde ved hans Saar. Wi fore alle vild/ lige som Faar / huer saa paa sin vey / Men HERren kaste alle vore Synder paa hannem.

Der hand bleff straffet oc pint / da lod hand sin Mund icke op/ lige som it Lam der ledis til at slacte / oc lige som it Faar/ som tier stille faar den som det klipper / oc lader icke sin Mund op.

Men hand er optagen fra Angist oc Dommen/ Huo vil vdsige hans Leffnets Langhed: Thi hand er bort reffuen

aff

aff de Leffuendis Land / der
hand vaar plaffuet for mit
Folckis Misgierning. Oc hand
er Jordet som de Ugudelige/
oc død som en Rig/ endog at
hand giorde ingen wret / oc
der vaar icke besuigelse i hans
Mund : Men HERREN
vilde saa knuse hannem met
Siugdom.

Naar hand haffuer giff-
uit sit Liff til Skyldoffer/ da
skal hand faa Sæd/ oc leffue
lenge/ oc HErrens Forsæt skal
gaa frem ved hans Haand.
Fordi at hans Siæl haffuer
arbeydet / skal hand see sin
Lyst/

Lyst/ oc haffue Nock. Oc i den
mand kiender hannem / skal
hand min Tienere den Ret-
færdige/ giøre mange Retfær-
dige/ for hand bær deris Syn-
der. Derfaare vil ieg giffue
hannem store Hobe til Byte/
oc hand skal faa de Stercke til
Roff / Fordi at hand gaff sit
Liff i Døden / Oc vaar regnet
lige som Misdedere / Oc
hand bær mangis Syn-
der / Oc bad for
Misdedere.

Om

Om Jesu Christi Tilkommelse paa den yderste Dag/ aff det XXV. Cap: Matthei.

Naar Menniskens Søn kommer/ i sin Herlighed/

P oc

oc alle hellige Engle met hannem / Da skal hand side paa sin Herligheds Stol / oc alle Folck skulle forsamlis faar hannem / Oc hand skal skille dem fra huer andre / lige som en Hyrde skil Faar fra Geder / oc hand skal skicke Faarene hos sin høyre Haand / oc Gederne hoss den venstre Haand. Saa skal da Kongen sige til dem hoss sin høyre Haand: Kommer hid i min Faders velsignede / arffuer det Rige som eder er beredt aff Verdens begyndelse. Thi ieg hungrede / oc i gaffue mig Mad. Jeg tørstede /

de/ oc i gaffue mig Dricke. Jeg vaar fremmet/ oc i laante mig Hus. Jeg vaar nøgen / oc i klædde mig. Jeg vaar siug/ oc i besøcte mig. Jeg vaar i Fengsel/ oc i komme til mig.

Da skulle de Retfærdige suare hannem/ oc sige: HERre/ Naar saae wi dig hungrig/ oc gaffue dig Mad? Eller tørstig/ oc gaffue dig Dricke/ Naar haffue wi seet dig fremmet / oc laant dig Hus? Eller nøgen/ oc haffue klædt dig? Naar haffue wi seet dig siug eller fangen / oc ere komne til dig? Oc Kongen skal suare / oc sige

til dem: Sandelige/ siger jeg eder/ Huad som i haffue giort en aff disse mine mindste Brødre/ det haffue i giort mig.

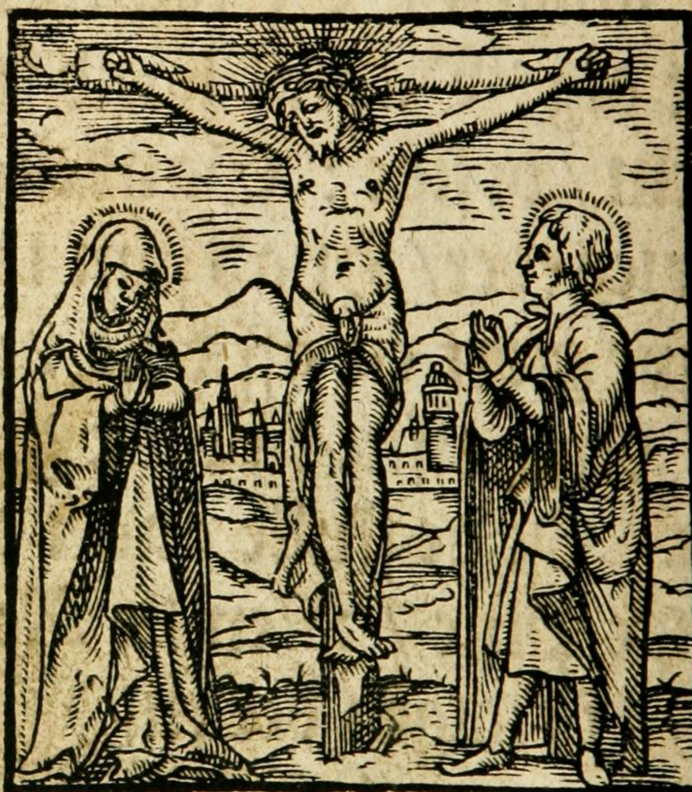
Da skal hand oc sige til dem hos den venstre Haand: Gaar bort fra mig i Forbandede/ i den euige Ild/ som er beredt Dieffuelen oc hans Engle. Jeg vaar hungrig/ oc i gaffue mig icke Mad. Jeg vaar tørstig/ oc i gaffue mig icke Dricke. Jeg vaar fremmet/ oc i laante mig icke Herberge. Jeg vaar nøgen/ oc i klædde mig icke. Jeg vaar siug/ oc fangen/ oc i besøcte mig icke.

Da

Da skulle de ocsaa suare hannem / oc sige : HErre / Naar haffue wi seet dig hungrig / eller tørstig / eller fremmet / eller nøgen / eller siug / eller fangen / Oc haffue icke tient dig? Da skal hand suare dem / oc sige : Sandelige / siger ieg eder / Huad som i icke haffue giort en aff disse minste / det haffue i oc icke giort mig. Oc de skulle gaa i den euige Pine / Men de Retfærdige i det euige Liff.

See / Det er Guds Lam / som bær Verdens Synder.

Jerusalems oc Jødernis Jemmerlige oc Ynckelige forstøringe/ kaartelige aff Josephi Historie fordansket.

Anno 1581.

LVCÆ XIX.

Der ſom du det viſte / da ſkulde du oc betencke i denne din tid / huad ſom tien til din Fred. Men nu er det ſkiult faar dine Oyen.

Peder Tidemand til Læseren.

DV skalt saa læse oc forstaa/ (Christelige Læsere) denne Vnckelige oc Jemmerlige Forstøring oc Ødeleggelse / som offuergick denne veldige/mectige oc hellige Stad Jerusalem/ oc det Jødiske Folck. Først at denne forfærlige Plage oc Straff/ som Jerusalem oc det Jødiske Folck offuergick / skal vere mig oc den gantske Verden / it besynderligt Exempel oc Speyel / der vdi wi skulle see oc lære/ Guds store Vrede oc Heffn / offuer alle wgudelige Menniske som hans Ord foracte / bespaatte oc forfølge / Som Christus oc selff siger / at alt dette onde skulde offuergaa dem / for de bekiende icke deris Besøgelsis tid / det er den tid / som Christi Euangelium bleff dem Predicket/ oc forkyndiget at de icke anammede det.

P v Det

Det Hierte maatte ocsaa i Sandhed vere aff Staal eller Steen / som icke forfærdedis for saadant it grueligt Exempel. Wi skulle ocsaa besynderlig legge paa Hierte / oc betencke / at der som Gud icke haffuer spart disse Jøder / som hand kaldede sit eget Folck / som hand haffde loffuet oc tilsagt saa store ting / som vaare komne aff mectige oc hellige Patriarcher / som hand haffde giffuit saa store oc vise Propheter / Ja / det Folck som paa Mandommens vegne ocsaa hørde Christo selff til / Men straffet dem saa haardelig for hans Ords foractelse skyld / at mand icke kand læse nogen større Straff oc Plage / om nogit Folck i den gantske Verden / Da vil hand meget mere straffe oss Hedninge / huilcke hans Euangelium er meddelt aff besynderlig Naade oc Gunst / der som wi icke anammer det / rette oc bedre

oss /

oss/ oc skicke vort Leffnet der effter. Thi den HErre som saa hader Synd oc Ondskab / at hand oc lader straffe sin egen Søn derfaare / Huilckelunde skulde hand lide den samme Synd v-straffet aff nogen anden sin Tienere? Dernæst haffue wi denne store Trøst oc Husualelse / i det wi see det Jødiske Regimente saa vere Ødelagt / oc met Rod oprøtt / at wi vide oss Hedninge nu visselige at vere Guds Folck / saa mange som sætte tro oc loffue til den samme Kaarsfeste JHEsu CHristi Død oc Pine. Til huilcket at giøre oc vndfly saadan Straff oc Heffn/ som her nu efterfølger om Jøderne / Gud giffue oss alle sin Naade/ Amen.

Jeru-

Jerusalems oc Jødernis Jemmerlige oc ynckelige Forstøring oc Ødeleggelse.

DEr nu tiden tilstundede/ Dat Gud vilde lade den euige Vrede oc Heffn/ komme offuer Jerusalem / oc offuer det gantske Jødiske Land oc Folck / som Propheterne oc CHristus selff haffde truet dem met / Da skede disse efterfølgende forfærdelige Tegen / nogen tid tilforn/ Huilcke ieg vil aleniste derfaare scriffue oc fortelle / at mand

skal

skal see oc mercke/ at saadanne Tegen gaa icke aff vden skade/ Som alle Historier beuise/ thi der følger altid Vlycke effter/ som mand oc seer/ at det Jødiske Regimente/ er bleffuen ynckelige Forstørit effter disse Tegen.

Derfaare skulle wi lære her aff/ oc icke foracte Tegen/ faar de betyde oc mercke Guds Vrede oc Heffn/ Oc paaminde oss/ at wi skulle bedre vort Leffnet/ oc at wi skulle inderlige indfly til Gud/ Oc i saa maade affstille eller formilde oc formindske/ Guds Vrede oc

Heffn/

Heffn / som de aff Niniue oc Ezechias giorde.

Mand saae fuldnær it gantske Aar omkring/ en Comete/ lige som it gloinde brendende Suerd offuer Jerusalems Tempel/ Huilcke icke andet betyde end Jødernis Jemmerlig Ødeleggelse.

Item/ J de wsyrede Brøds dage / som wi kalde Paaske hellige dage / den otende dag i Aprilis Maanet / Huer Nat naar Klocken vaar ved Ni/ Da vaar der saa klart it Skin i Jerusalems Tempel/ oc omkring Alteret / lige som det haff-

haffde verit liuss Dag/ oc det varede vel en halff time.

Item/ Paa den samme Høytids dag / fødde en Koe som vaar førd did at offris/ it Lam mit i Templet. Item/ Den østre Port i Templet som vaar en suar Kaaber Port/ Saa at tiuffue Mend haffde nock at arbeyde oc løffte paa hannem / naar hand skulde løckis om Afftenen/ Oc vaar samme Port beuaret met Jernlose oc Slaaer / Den samme Port gick op aff sig selff om Natten der Klocken vaar ved Sex / saa at de funde met

stor

stor nød løcke hannem til [...]
gien.

Item/ Nogen tid der effter/ paa den xxj. dag i Maij maanet/ før end Solen biergedis om Afftenen/ maatte mand see Bogen rende i Luccten alle vegne/ Der vaar oc saadant Bulder oc Skraal aff Rytter oc Landzknecte/ lige som de vilde strax offuerfalde de Iødiske Steder.

Item/ Faar Pintze Høytid/ som Presterne vaare inde i Templet/ oc beredde huad som hørde til Høytiden/ Da fornomme de først it Bulder/

oc

oc strax der effter en Røst/ som robte oc skreg hasteligen / La-der oss reyse bort.

Item/ Der kom en Almu-es Mand / som hed Jhesus Anania Søn til Jerusalem/ der alting vaar endnu roligt oc fredsommeligt/paa Taber-nakels Høytid. Den samme begynte strax at robe oc skrige/ En røst aff Osten/ En røst aff Vesten/En røst aff de fire Væ-der/ En røst offuer Jerusalem oc offuer Templet/En røst off-uer Brudgomme oc Bruder/ En røst offuer det gantske Folck. Saa robte oc skreg hand Dag

oc Nat/ oc løb omkring i Sta-
den som it galet Menniske.
Oc endog at nogle aff de
ypperste som der vaare toge
disse ord til mistycke (for de
skuntis at spaa Staden wly-
cke) Straffede oc Hudstrøge
de hannem / paa det at de
skulde der met komme han-
nem til at tie oc lade aff/ Da
bleff hand alligeuel varafftig
at robe/ lige som hand giorde
tilforne. Oc paa det sidste/
førde de hannem til Landz-
herren / som vaar indsat der
aff de Romere / den samme
loed suarlig Pine oc Hudflette
han-

hannem/ oc mente i saa maa-
de / at komme hannem til at
bestaa / der som hand haffde
vist noget aff tilkommende
Feyde oc Oprør. Men hand
bad huercken om Naade / oc
ey græd en Taar/ oc alt det de
sloge hannem/ da robte hand
stedse høyt oc sagde: Ve / ve/
ve dig/O du arme Jerusalem.
Oc Albinus Landsdommere
spurde hannem at / huad
hand vaar faar en/oc hueden
hand vaar kommen/ oc huor
faare hand saa stedse robte oc
skreg/men hand suarede han-
nem intet/ uden alt det sam-

O. ij me.

me. Da lod Albinus hannem
gaa/ oc dømte hannem at ve-
re en galend Mand. Saa gick
hand hen i siu samfelde Aar/
oc fem Maanede/ som en der
haffde hafft noget besynder-
ligt i Sinde / at begrunde oc
betencke/ oc omgicks saa gaat
som intet met Folck/ sloge no-
gen hannem / da knurrede
hand icke/ eller bandede igien/
gaff nogen hannem noget/
da tackede hand icke / oc stedse
haffde hand disse ord i Mun-
den/Ve/ve/ve/O du arme Je-
rusalem. Hand bleff oc aldrig
ked aff/ at robe dette samme.

Men

Men der Staden bleff nu belagt aff de Romere/ da gick hand stedse omkring paa Muren/ oc robte/ Ve offuer Staden/ Ve offuer Templet/ Ve offuer det gantske Folck/ Oc paa det sidste lagde hand disse suanlige ord der til/ oc sagde/ Ve ocsaa mig/ oc i det samme bleff hand skuden aff Fienderne/ saa at hand døde met denne røst. Disse oc andre store forfærdelige Tegen/ skede før end Jerusalem bleff forstøret.

Aff huilcke wi skulle lære (som før er sagd) at icke foracte Tegen.

 Nu

Nu ville wi paa det kortiste / noget tale om den Jødske handel / før end wi komme til Jerusalems Bestaaldning.

DER Jøderne haffde nu som Mordere oc Forræ-dere / affliffuet den rette oc wskyldige Christum / Da for-argedis de io mere oc mere / dag fra dag offuer det gantske Jødeland / De ypperste Pre-ster begynte at bruge Tiran-ni imod de andre Prester. Blant de andre veldige oc mectige i Staden / vaar icke andet end Had oc Affuend / saa at der vaar ingen god Skick el-

ler

ler Regimente ved mact/ Fordi at der fødis aff dem Had oc Tuedract/ som de Veldige oc Ypperste i Staden haffde indbyrdis/ atskillige Partier som yppede alt ont oc wlycke. Den ene offuerfalt oc veldede sig ind paa den anden/ baade inden oc vden for Staden/ saa at der vaar icke vden idel Roff oc Mord/ at det stuntis vel paa begge Regimente/ baade det Aandelige oc Verdslige/ at det skulde snart vndergaa.

Der til gaff det Offueruold oc Tiranni/ som Jøderne lede aff de Romerske Lensmend/

 dem

dem en stor Aarsage til at affalde / oc opsætte sig mod de Romerske. Fordi Albinus / (som Egesippus scriffuer) haffde befalning der aff de Romere / oc vaar saare skalckafftig oc girig i sin befalning / Hand skrabede at sig met Ret oc Wret / loed kaste i Fengsel / dem som icke haffde at giffue / endog at de vaare wskyldige / Men dem som haffde at giffue gaff hand løss / endog at de vaare wskyldige. Aff saadan Gerighed kom Hoffmodighed / saa at hand bleff en Tiran offuer de Arme / oc de

Rigis

Rigis træl. Næst hannem skickede Keyser Nero / Cestum Florum ind vdi det Jødiske Land/en gruselig Tiran/ fuld aff Gerighed/Hoffmod/ Feyde/Oprør/Bulder oc Trætte/ ocsaa offuermaade Tirannisk at hand lod ocsaa hudstryge for Domstolen Riddermendz Mend/oc Kaarsfeste dem/ Oc met saadan sin store Gerighed / giorde hand Albinum hellig oc god igien for Folcket/ som det pleyer at gaa/ at Herre skiffte forbedrer sig sielden.

Saadant oc ander Tiranni som vaar Jøderne wlidelig

lig (for de pleyde at vere it
frit Folck) gaff dem Aarsage/
at de opsætte sig imod denne
samme Cestum Florum / oc
fortagede hannem / oc i det
hand sloes met dem/da sloge
de hannem fra aff hans Folck/
fem tusinde Mend. Saa sætte
de sig op imod de Romere / oc
giorde Rijs til deris egen skert.
Tiden vaar da kommen / at
Gud vilde lade straffe dem/
derfaare skulde deris onde be-
gyndis aff noget. Der til gaff
Gud dem ocsaa det Sind oc
Hiertelag/ at de foractede alle
dem som raadde dem til at
giffue

giffue sig vnder de Romere/ oc vere dem vnderdannige/ huilcket der haffde paa den tid veret dem nytteligst. Men der Keyser Nero spurde disse tidender aff Jødeland/da sende hand Flauium Vespasianum / met en hans Søn Tito ind i Syriam.

Der vaar ocsaa paa den samme tid / it almindeligt rycte offuer alt Østerleden / at der skulde komme paa den samme tid en Mand aff Jødeland / Som skulde bliffue mectig / oc faa Herredomme offuer den gantske Verden.

De

Oc endog at det bleff fuld-
kommet i Christi Aandelige
Rige (som vaar en ret fødder
Jøde / aff Jomfru Maria)
der hand loed vdrobe oc pre-
dicke sit hellige Euangelium
offuer den gantske Verden/
Saa haffue dog nogle vd-
lagt oc forstaaet det om Ves-
pasiano. Men Jøderne vd-
lagde dette forutdelse om sig/
oc i det dem løckedis nogle
Slactinger met de Romere/
(som nogen tid tilforn vnder
den Romerske Høffuitzmand
Gessio / der de sloge hannem
fem tusind Fodgangere/oc try
hun-

hundret Reysener aff) da bleff-
ue de dristige oc formandede
sig (som en skadelig fordristel-
se pleyer almindelig effter at
følge en ringe løcke oc frem-
gang) oc giorde tre Høffuitz-
mend vd / som vaar Nigrum
Peraitam / Silam aff Babi-
lonia / oc Johannem Esseum /
oc de veldige indførde sig ind
paa den Stad Ascalon / som
vaar en saare gammel Stad /
huilcken Jøderne altid haff-
de stoer Had oc Affuind til.
Men Anthonius / som vaar
Høffuitzmand i Ascalon / en-
dog at hand vaar dem icke
lige

lige sterck met Romere / saa brugte hand dog saadan Listighed / At hand slog i det første anfald tho aff deris Høffuitzmend/ Johannem oc Silam/ met thu tusinde Jøder. Men de rystede sig strax imod Ascalon igien (thi sorg giør dristig) oc miste saa anden gang aff deris Fodfolck Ni tusinde Mend/ saa gaffue de andre flucten met den tredie deris Høffuitzmand Niger Peraita.

Der efter reysde Vespasianus aff Keyserens befalning til Galileam/ som vaar

it

Land fult met Folck/ ocsaa fructsommeligt. Det samme Land vdplyndrede hand / oc ødelagde det i grunden met Roff oc Brand / Der bleffue paa en tid/mange tusinde Jøder slagne / Fem tusinde verafftige Mend foruden Quinder / Børn oc Almues Folck. Der bleff ingen bespart/ Huercken vng eller gammel / Icke heller diuglige Quinder oc ey Børn i Voggen. Hand sticfede Keyser Nero sex tusinde aff de vnge Jødske Krigsmend til Isthmo.

Item/ hand solde tredtiue tusin-

tusind vnge Jødiske Krigs-
mend til euig trældom / foru-
den dem hand skenckte Agrip-
pe. Item/ fem tusind Jøder
kaste sig selff aff Fortuiffuelse/
ned aff høye Steenklipper.

Paa den samme tid/ som
de saa rumorde i Galilea/
da vaar der en Lærder oc en
Viser Mand / som hed Jo-
sephus / Jødernis Høffuitz-
mand i Krigen. Denne sam-
me vaar i en Stad liggendis
i Galilea / som hed Jotapa-
na / oc der Vespasianus kom
met sit Folck ind i Galilea/
oc vant den samme Stad/ da
flyde

flyde Josephus til en Hule/ oc
kom der ned oc skiulte sig for
de Romere / Fordi hand be-
fryctede sig saare/ om de haff-
de fanget hannem/ fordi hand
vaar en Høffuitzmand. Men
paa det sidste der de Romere
søcte fast effter hannem / da
giorde en Quinde anuisning
paa hannem / Saa bleff Ni-
canor vdsent/ hand greb han-
nem/ oc førde hannem til Ves-
pasianum / Oc som hand
kom nu for hannem/ da spaa-
de hand hannem / at hand oc
hans Søn (huilcket der oc
skede) skulde bliffue Keysere/

R Der

Derfaare bleff hand oc ærlige oc redelige hulden. Oc denne Josephus haffuer besynderli-ge bescreffuet denne Jødske Krigshandel.

Dissimellem som dette skede i Galilea/ da flyde der en aff Galileen hed Johannes til Jerusalem/hand vaar selff en løsactig oc forgifftig Skalck/ fuld aff ont / oc it Oprørisk Menniske til all vlycke. Den-ne samme Johannes førde met sig ind i Jerusalem / en stor hob offuergiffne Skal-cke / som haffde lyst til Krig oc Orloff/som saadant løst Folck pleye

pleye at haffue/ der selff intet haffue til at sætte / oc tracte dog effter at bliffue brad rige aff gaat Folck deris gods. Met disse Skalcke/ oc andre saadanne som vaare inddragne aff Landet i Jerusalem / besterckede denne samme Johannes sig/ Saa at alting skickede sig til en stor wlycke / met Mord oc Roff i denne arme Stad Jerusalem. Der vaar intet Regimente / men huer giorde som hannem lyste.

Paa den samme tid bleffue ocsaa de Ypperste oc Edelste Borgere der i Staden vaa-

re / grebne oc fengslede aff no-
gle Oprøriske Mennnske / som
sætte sig op mod dem / for Fri-
hed oc Rigdoms skyld / som
det pleyer at gaa / Oc en
Blodhund som hed Johan-
nes fick befalning / hand gick
selff elffte vebnet hen / oc Mør-
de dem i Fengselet / Oc paa
det / at samme Skalcke skulde
icke synis at giøre wredelig / da
fictede de oc tillagde dem / at
de skulde ville forraade Ro-
mere Staden i Hender. Der
vaar ocsaa all Gudfryctighed
saa saare vndergaaen i Sta-
den / at de toge imod Louen /
en

en groff Bonde Søn fra
Ploffuen som hed Phanes/
(huilcken dog icke vidste huad
Bisp vaar for it Naffn) oc
giorde den til Bisp/ Men de
andre Prester stode langt fra
oc græde/ der de saae Guds
Lou saa bespaattis oc forac-
tis. Der bleff paa den tid oc
offte Blod vdstyrt i Templet/
Oc andre wsedvanlige stycker
brugedis/ som gaffue tilkien-
de/ at det Jødske Regimente
skulde snart faa ende oc bliffue
til intet.

Nu haffde disse Oprøriske
(som ondskaff altid pleyer at

giffue en deylig oc herlig farue) giffuet sig selff it skinnende Naffn/ oc kaldede sig Zeloter/ det er/ Nidkiære / Lige som de haffde hafft besynderlig attraa til at forfremme Guds ære / oc imodstaa det som vaar imod hans Lou. Men lige som Asenet icke kunde skiule de lange Øern i Løffuehuden/ saa haffde disse Skalcke ocsaa giffuet tilkiende / at de huercken actede Guds Lou eller Ræt / eller nogen Ærlighed oc Dydelighed / saa giorde nu disse Partieske Skalcke mange Oprør i Staden/ saa at

at de arme Borgere haffde
nock met dem at skaffe.

Der vaar en merckelig Gudfryctig Mand / oc vaar Bisp i Jerusalem / som hed Ananus / Hand haffde offte opreyst oc opueckt Almuen imod disse Zeloter / for deris whørsommelige oc vgudeligge Leffnet de førde. Til denne samme Ananum holt Johannes sig (en listig oc tycks Skalck som før er sagd) oc holt sig til hannem / som hand haffde meent hannem met tro / oc vnt hannem alt gaat aff Hiertet / Oc vnder saadant

it vduaartis skin forraadde hand hannem / oc obenbarede alle Anani hemelige anslag for Zeloterne. Saa haffde de frommis Raadhus saa mange Vinduffue / at før end de finge beslutet noget / da viste Zeloterne det strax.

Men huad kand vere slemmere paa Jorden / end saadant it Menniske / der loffuer oc suer huldskaff oc troskaff / oc met sin Eed gior sig der selff meenedig / for de mene icke aff Hiertet den Eed som de suere met Munden. Men saadanne falske forrædelige Hierter haffue

ue stedse veret i de swgudelige at forraade de fromme met/ oc nu som da / oc da som nu forraadis Christus met Ju-de kyss. Thi Christus oc hans hellige Euangelium haffue icke skadeligere Fiender / end dem som met it fromt skin/ holde sig at vere Euangeliske/ oc der vnder søge de Aarsage til at forrædelige forraade Christum / oc vnderdempe hans Ord. Saa giør her den-ne forrædere Johannes/hand holder sig at vere paa Anani side / hand loffuer hannem ocsaa troskaff oc huldskaff/ Oc

der vnder forraader hand hannem / oc obenbarer hans Fiender Zeloterne alle hans anslag / lige som hand haffde forient Zeloterne oc icke hannem.

Hand gick oc hen til Zeloterne oc Løgnafftige forførde hannem / Saa at hand skulde haffue sent bud til Vespasianum / oc tilbødet hannem at hand skulde komme oc indtage Staden. Der paa beraadde Zeloterne sig saa / at de haffde fremmet hielp behoff / Oc sende strax bud til de Idumeer (som vaare it vstadigt Folck / vrolige / redebon

til

til Bulder oc Trætte/ glade til Herreskiffte/ oc mere tilbøylige til Roff end til redelig Bie-ring) at de skulde komme oc gøre dem vndsætning / Saa komme Tiue tusinde Jdu-meer/ met fire Høffuitzmend/ imod Ananum/ oc bleffue he-melige indladne aff Zeloter-ne i Staden. Da begyntis der it skendigt Mord i Jeru-salem/ for de Jdumeer myrde halff niende tusinde/ oc Plyn-drede deris Hus / De dræbte ocsaa de tho fromme Bisper/ Ananum oc Jhesum / oc lo-de dem ligge vbegraffne /

Hutl-

Hvilcket der vaar imod Jedernis Lou oc Seduane/ Thi de pleyde ocsaa at tage dem ned / naar Solen biergedis som hengde oc vaare Kaarsfeste / Saa vaar Anani oc andre fromme Bispers død/ en begyndelse til Stadsens forderffuelse. Josephus mener at Gud tog saa de fromme bort / at de icke skulde see den Vnckelighed / som Staden oc Templet skulde offuergaa.

Der Ananus oc Jhesus vaare nu dræbte (som sagt er) Da vaar der induaartis Op-

rør

gør i Staden so mere oc mere/ huor den Menige mand kunde betrædis eller begaas/ da vaar der intet andet end Døden for Oyen/ oc der vaar saadan en Fryct oc Redzel kommen offuer Folcket/ oc offuer den Menige mand/ for de Idumeer oc Zeloterne/ at der torde ingen obenbare den anden sin nød. Item/ Der torde oc ingen begraffue sin døde Ven eller Frende/ Men det vaar saa langt kommet/ at huer haffde nock at begræde sig selff/ Oc paa det at Jammer oc Nod skulde end bliffue

større

større offuer denne arme Stad / Da dræbte de Jdumeer mere end Tolff tusinde Jøder aff Adelen. Der til er det oc grueligt at sige oc fortelle / huor skendelige de omgingis met Quindfolck oc Jomfruer / Ja / de lode sig tycke at det vaar vel bestillet / naar som de haffde dræbt huer ærlig oc from Mand / oc disligest skent huer ærlig Quinde oc Jomfru som vaar i Staden.

Saa vaar nu denne arme Stad Jerusalem / plaffuet met trende haande wlycke /

som

som vaar Tiranni / Krig oc Oprør / iblant huilcke Krig vaar det ringiste / Thi en ret obenbare Feyde er lideligere end Tiranni eller induaartis Oprør.

Som alle Steder vaare nu fulde aff Oprør offuer det gantske Jødeland / saa yppedis der oc Oprør i en veldig oc riger Stad som hed Gadera / for en hob løse Borgere som lidet haffde til at sætte / De samme veldede sig ind paa de Rige / oc røffuede dem fra huad de kunde offuerkomme / saa at de ypperste oc rigeste i

Sta-

Staden sende hemelige bud til Vespasianum / at hand skulde komme oc indtage Staden / paa det at de kunde beholde deris Penninge oc Gods/oc icke lide saadant offueruold oc Tiranni aff disse løse Skalcke. Saa kom Vespasianus oc indtog Staden Gadaram / den fierde dag i Tormaanet / Oc som disse Oprøriske vaare nu flyde aff Staden/da sende hand vd sin Høffuitzmand Placidum effter dem / hand slog Tretten tusinde Gadarenser i fluchten / oc fangede Thu tusind.

Men

Men det andet fluctige Almues Folck vaar vtalligt som løb vdaff Staden oc drucknede sig selff i Jordan/ oc dreffue siden ned met Strømmen i det røde Haff. Saa finge de Romere ind alt Landet paa hin side Jordan indtil Macharunta.

Men der Vespasianus kom igien til Cesaria/ da fick hand tiender / at Keyser Nero vaar død / oc hand haffde da fuldnær indtaget alt det Jødske Land/ oc besæt Stæderne met det Romerske Krigsfolck/paa det at hand skulde saa meget

 k/edre

bedre oc snarere tuinge oc off-
ueruinde Jerusalem / Oc for-
di Vespasianus vaar vijs oc
forstandig / oc en god Krigs-
mand / Da bleff hand hyldet
der til Keysere aff sit Krigs-
folck / oc met mact nødt der til
at tage ved Regimentet. Der
effter reysde hand til Egipten /
oc befalede den stund sin
Søn Tito Krigshan-
delen imod Jø-
derne.

Huor-

Huorledis Jerusalem bleff bestaaldet oc Forstøret.

DA drog Titus bort imod Jerusalem / oc Lægrede sig hos en Landsby som kaldedis Gabath Saul / Fire mile fra Jerusalem / Oc der vdualde hand Sex hundret Reysener / oc drog bort til Jerusalem at besee Staden / oc forhøre huilckelunde Folcket vaar til sinde / oc om de vilde begere Fred / oc giffue sig vnder Keyseren aff Rom eller ey / For hand haffde hørt (som sanden

vaar) at de Oprøriske oc Røff-
uere/ vndertrycte Folcket som
gierne vilde hafft Fred/ Men
som hand kom hart op vnder
Staden / oc saa ingen vden
for Portene/ Da fulde Fien-
derne hasteligen vd aff Sta-
den oc trengde hannem fra sit
Folck/saa at hand vaar i saa-
dan Nød oc Fare (som Jose-
phus scriffuer) at der som
Gud icke haffde besynderlige
beskermet hannem/ da haffde
hand icke vndkommet fra
Fienderne / Men Jødernis
lycke vaar vde/ oc de skulde nu
haffue lycke oc fremgang/som
dem

dem skulde vndertrycke oc ødelegge/ Saa kom Titus til sin Læyer igien/ oc ryſtede sig strax oc drog bort faar Staden Jeruſalem/ oc læyrede sig en Fierding veys fra Staden/paa en stæd kaldedis Scopos/ Oc hand fordelte sit Krigsfolck/ at belægge Staden mere end paa en sted/paa det at hand skulde saa meget snarere tuinge Staden/naar der kunde ingen vndfly.

Saa bleff Jeruſalem bestaaldet i det andet Veſpaſiani Aar/ aff hans Søn Tito/om Paaſken i den Maanet

 April/

April / Derfaare vaar der ocsaa meget Folck slaget tilsammen i Staden / som Josephus scriffuer / at der vaare i Jerusalem / Ti maal hundrit Tusinde Mennisker. Fordi at Landsfolcket aff det gantske Jødeland haffde giffuet sig der hen / oc forhaabedis at skulde bliffue fri i saadan en faster Stad / der til vaar der ocsaa mange hen reyste faar Paaske Høytiden skyld / effter gammel lofflig Sedvane.

Nu vaar der en drabelig oc forderffuelig induaartis

Feyde

Feyde i Staden / saa at alt Stadsens Skick oc Regimente / vaar kuldkast oc vndergaaet. For der vaare try Regimente som haffde indtaget Staden oc Templet / oc hulde induaartis Feyde met huer andre. Eleazarus Simeonis Søn / haffde draget mange aff Adelen / oc aff de Mectigste til sig / oc indtaget Templet met Zeloterne / Der giorde hand Verte aff imod de andre som vaare i Staden. Men Johannes met sit Parti haffde indtaget den nærderste deel aff Staden / den samme

me Johannes vaar (som før er sagd) en begyndelse til alt ont. Men Simon haffde inde den offuerdeel aff Staden/ met de Tiue tusinde Idumeer/ som Zeloterne haffde sent bud effter oc lat ind/ de haffde vel gierne veret skildt ved dem igien/ men de kunde icke bliffue quit ved dem/ Som det pleyer almindelige at gaa met saadanne fremmede Giester/ som saa indtagis i Land oc Stæder/ at de icke gierne ville vd igien.

Disse Try Parthi/ skøde/ kaste oc hulde skærmysse

met

met huer andre/ Saa at der vaar ingensted feyligt / huercken vdi Staden eller i Templet / Fordi der bleffue ocsaa mange slagne/ i det de giorde deris offer i Templet / baade Prester / Borgere / oc andre fremmede / som did vaare komne / Saa at der stod tyckt leffret Blod i Templen / som tilforn haffde veret for sin Hellighheds skyld / berømmet offuer den gantske Verden / Der til met vaare disse Partier ocsaa galne/ at de sætte Ild paa mange Hus i Staden / oc brende op Korn oc Fetalie/

 som

som de ellers maatte haffue
hafft til bespisning/ at huldet
Staden met mangen god
dag.

Saa vaar nu de armis he-
melige begering/ at de Rome-
re kunde komme oc frelse dem
aff denne Nød oc Tiranni/
endog at ingen torde beklage
sig obenbare/ Som det pleyer
at gaa/naar saadanne skalcke
i en bestaaldet Stad faar off-
uerhaand / offuer Almues
Folcket oc Borgere/ Da ere de
meget verre end Fienderne no-
gen tid kunde vere/ Saa vaar
der alle stæds Fryct oc Fare/
Grum-

Grumhed oc Graad/ Quin-
derne skrege/ de Gamle sucke-
de/de som gaffue Aanden op
stønnede/ Hoss de vnge oc ster-
cke vaar Mistrøstelse oc For-
tuilelse/ Saa at mand maat-
te sige dem at vere lyckſalige
som døde vaare/ oc dem yncke-
lige oc wlyckſalige at vere som
igien leffuede.

Men Titus/ der hand for-
merckte at Staden vaar be-
lagd oc forfylt met saa wtal-
ligt Folck/ Da skyndede hand
sig at beskantze oc sla en
Vognborge om Staden
(som Christus haffde tilforn
sagd

ſagd dem) den ſtund de vaare ſaa forſamlede/ Paa det at de ſkulde ſaa meget diſſ ſnarere tuingis oc fordærffuis aff Hunger oc Peſtilentze/ ſom det oc ſkede. Der Jøderne ſaae det/ da brugte de alt deris mact til at forhindre det. Men det vaar forgeffuis/ Gud vilde haffue dem ødelagde/ derfaare lyckedis dem ingen anſlag.

Nu vaar Jeruſalem en ſtor faſter Stad/ oc Fire Mile veys vider trint omkring/ Hand haffde ocſaa Tredubbelt høye Mure/ met ſnaare

Taarn/

Taarn / vden der som hand vaar befestet met Graffuer oc Vaalde / saa at der kunde ingen komme til / der haffde hand icke vden Endubbelt Mur. Da beredde Titus sit Storm tøy / oc stormede til Staden der som den Tredubbelt Mur vaar / Men Jøderne vaare dristige oc kiøne / oc gaffue sig vndertiden aff Staden oc hulde Skermysse met de Romere / Oc som de fulde en gang hemelige vd/oc actede at forraske de Romere / da bleffue de slagne tilbage igien/ oc Keyseren dræbte selff x. aff

dem

dem / oc hand fangede en aff dem leffuendis / den lod hand Kaarsfeste hoss Staden / de andre til Forfærdelse oc Redsel. Men Titus vant oc indtog de tho Mure / oc trengde Jøderne inden den Tredte. Jøderne bleffue oc offte paaminte oc tilraadde (som aff Josepho oc andre) at de skulde giffue sig vnder de Romere / Men de vilde icke / for deris Lycke vaar icke saa god.

Om

Om Dyr tid oc
Hunger i Jerusalem.

DEr vaar paa den tid i Jerusalem en suar Dyr tid/ oc iammerlig Hunger/ Saa at der døde (som Josephus scriffuer) en vtallig hob Folck aff Hunger / De allerbeste Venner sloges oc trættis / offte / for en Mundfuld aff Brøds skyld.

Item / Børnene reffue Maden aff Munden paa Fader oc Moder / oc Forældrene aff Børnenis Mund igien.

Item / Der forbarmede sig huer-

huercken Forældrene eller Børn / Syster eller Broder offuer huer andre.

Item / Der vaare mange rige Folck / som gaffue alt det de haffde for en Skeppe Korn / Oc huem som haffde noget Korn / da kunde de icke faa baget det i Brød / men ode hemelige Kornet saa vmalet / paa det de skulde icke miste baade Korn oc Liff. Item / Spyt oc Spy / slickede den ene op efter den anden met Tungen.

Item / Der vaare mange som ode gammelt Komøg aff stor Hunger. Item / Der

vaa-

vaare oc mange som gnaffue-
de Lader aff Sale oc Skiolde/
oc toge Skoene aff Føderne oc
ode dem. Item/ Der bleffue
mange fundne døde met Hø i
Munden. Item/ Der vaare
mange som søcte i Priueter
(aff huad Hungers nød kand
mand vel tencke) effter derts
Liffs biering. Der bleffue oc
mange slagne/ i den samme
Hungers nød/ fordi Krigs-
folcket løbe omkring i Partier/
oc sloge Hus op/ oc huor som
de funde noget/ da sloge de
Folcket ihiel/ for de haffde det
dylt for dem/ Funde de oc in-
T tet/

ket / da pinte de det arme Folck at de skulde vise dem det / som de icke haffde. Summa / Der bleffue saa mange døde vdi den nød / at Manneus Lazari Søn flyde paa den tid aff Bestaaldningen (fra en Port som hand haffde i befalning) til Titum / oc sagde / at der bleffue vdførde at den Port / som hand haffde i befalning / Hundret tusinde / oc Femtusinde / oc Firesinds tiue døde Lig / Men der effter flyde nogle Jøder aff Adelen til Titum / oc sagde / at der bleffue Sex maal Hundret tusinde døde førde

vd

vd at Portene. Men det an-
det arme Folck / som døde oc
icke formaatte at føris vd / oc
bleffue sammen dragne i store
Hus/ oc Husene tilteppede off-
uer dem / vaare wtallige.

Jøderne haffde endnu
inde Antoniam / it saare fast
Slaat/som Herodes lod byg-
ge / saa at det kunde icke vin-
dis / vden stor wmage oc fa-
re / Men alligeuel at Titus
tuiflede intet der paa / at de
skulde so snart tuingis met
Hunger/ saa holt hand dog
Knectene til at bestorme det-
te samme Slaat/ for hand ke-

dis ved at hungre dem vd/ Men om sier vant hand Slaattet met stor vmage oc fare/ oc strax de Romere finge Slaattet/da gaff Trometeren it tegn met Trometen/ at Jøderne som der vaare paa/bleffue alle ihielslagne / En part bleffue kaste ned aff høye Mure/oc en part fulde sig selff ihiel. Der vndkomme oc en part om Natten hasteligen i Staden.

Dernæst gaffue Jøderne flucten ind i Templet/ oc giorde Mandelige Verie der aff. Men Titus tilsagde oc loffuede dem / at hand vilde lade

Tem-

Templet bliffue wskadt oc icke fordærffuit / der som de vilde giffuet sig / oc icke veret selff Aarsage til Templens fordærffuelse. Men tiden vaar kommen at det Jødske Regimente skulde haffue en Ende / Derfaare skickede Gud det saa / at de foractede alle gode Raad / oc de brugte sig Mandelige aff Templet imod de Romere / oc vilde ingelunde lade sig sige.

Da formerckte de Romere at Templet stod icke anderledis til at offuervinde / end met Hunger eller Jld / Oc det

vilde vare forlenge at hungre
dem vd / da satte de Ild der
paa / Men dog høylige imod
Keyserens vilie. Oc saa brende
Templet paa den tid oc bleff til
Aske / den herlige / drabelige
oc kaastelige Bygning / Som
paa den tid vaar høylige oc
vijt berømmet oc naffnkun-
dig. Men Jøderne som end
da haffde den beste deel inde
aff Templen / gaffue flucten
i Staden / dog bleffue meste
delen aff dem brende / Prester-
ne bade oc ydmygelige om de-
ris Liff / Men der vaar ingen
Naade paa ferde / huercken
hos

hos Gud eller Menniske / Titus suarede dem / at nu / men Templet vaar brent oc ødelagt / da haffde mand icke Prester behoff.

Saa bleff dette Tempel Forstøret den Tiende dag i den Maanet Augusto. Lige paa den samme dag som det første Tempel der Salomon bygde / det bleff brent aff de Babiloni er / Oc der vaare fra det første Tempel Salomon lod bygge / oc til det andet Vespasiani Aar som dette Tempel opbrende paa / Tusind / firesinds tiue / oc fire Aar. Men fra den tid / som

Jøderne finge befalning oc bleffue fuldmyndige at bygge dette andet Tempel / som nu bleff brent / huilcket der skede i det andet Artaxersis Longimanni eller Darij Aar / vaare Fem hundret / Sex oc tiue Aar. Fordi / endog at Cirus haffde giffuet Jøderne loff / at reyse til Jerusalem / oc indtage deris Land / oc begynde deris Regimente oc Guds tieniste igien / Saa forhindrede Naboerne dem dog effter Ciri død / indtil dette andet Darij Aar / Derfor lod hand giøre forbud paa / at forhindre Jøder-

der-

dernis bygning lenger / om huilcken forhindrelse / der ocsaa giffuis tilkiende Johannis i det andet Capitel.

Der nu Tempelen brende / da bleff der saa saare grueligt it fald / at det neppelige kand vere troligt hos nogen mand. Men Jøderne endog at de vaare i stor Nød / oc mange Tusinde døde aff Hunger / saa bleffue de dog varafftige i deris Haardnackenhed.

It Ynckeligt Spectakel.

DEr vaar oc en Rig ædel Quinde / hed Maria

Eleazari Daatter/ som haffde
hiemme paa hin side Jordan/
oc vaar flyd til Jerusalem
met huad hun haffde/ at hun
skulde der vere fredelig. Men
der de haffde røffuet hende
saa/ at hun intet haffde igien/
Da tog hun oc slactede sin egen
Søn / oc stegte halff delen oc
od / Men strax Krigsknec-
tene luctede Røgen / da kom
Huset fult/ saa sætte hun den
anden halff deel for dem / oc
viiste dem Haanden oc Foden
aff sin egen Søn/ Da gruede
dem for saadan en gierning/
oc de kundgiordet offuer all
Sta-

Staden/ Det ryctedis oc omsier vd i Læyren/ da sagde Titus at Solen skulde icke skinne offuer saadan en Stad/ som Moderen haffde giort saadant it Maaltid/ Der aff bleffue de forfærdede i Staden/ oc vilde giffuet sig oc Dagtinget. Men Titus derde komme til Ords met hannem/ da vilde hand icke benaade dem/ for de haffde da tøfft forlenge/ oc vaare nu trengde til aff Hunger oc Nød at tinge/ Der effter hulde de end Staden jammerlige nogen tid. Men diss mellem flyde

de der aff stor Hunger oc Nød/ en wtallig hob Folck aff Staden til de Romere / oc bleffue solde for ringe værd.

Da formerckte de Romerske Krigsknechte / at en Jøde læste Guld aff sit eget Skarn / huilcket hand haffde siuncket i sig tilforn / at det icke skulde tagis fra hannem / Det bleff strax ryctet iblant Krigsfolcket offuer den gantske Læyer / at Jøderne som vaare flydde aff Staden haffde siuncket Guld i sig / Der aff toge de Romerske Krigsknechte Aarsage / oc skaare op

en

en Nat mere end thu Tusinde Jøder / oc mente at de skulde fundet Guld i dem. Men der haffde meget flere bleffuet opskorne / haffde Titus icke ladet vdraabe / at mand icke skulde myrde dem Fangne.

Saa finge de Romere Staden / oc sparde huercken Vng eller Gammel / dog gaffs der befalning at mand skulde spare de ælendige / som icke kunde giøre Verie eller Modstand. Saa bleff det gantske Jerusalem vdplundret oc opbrent / at der bleffue icke vden nogle faa Hus

staaen-

staaendis / der det Romerske Krigsfolck kunde besidde. Der bleffue oc nogle øde Taarn staaendis / til it tegen at der i fordom tid haffde veret en Stad. Jerusalem bleff vdplyndret oc fordærffuet / den otende dag Septembris / den femte Maanet effter at de bleffue bestaaldede aff Tito.

Aff den store oc totallige hob Fanger som Titus fick / sende hand Sytten tusinde til Alexandriam / at de skulde arbeyde der som fangne Folck. Thu tusinde førde hand met sig til Triumph / at lade Diur

riffue

riffue thiel huor hand kom.
Der bleffue oc da (som Ege-
sippus scriffuer) Trediue Jø-
der solde for en Penning. De
Fanger som bleffue ved Liff-
uet / vaare Halffemtesinds-
tiue tusinde oc Siu tusinde/
Men de som bleffue slagne oc
myrde sig selff / oc døde aff
Hunger oc Pestilentze i Be-
staaldningen/ vaare Ni hun-
dret tusinde oc Try tusinde/
For de vaare (som sagt er) i
Staden der Bestaaldningen
gick paa / Tusinde maal Tu-
sind / det er / Thi Hundret
maal Tusind.

Der

Der Jerusalem vaar nu saa ødelagt / at der icke vaar Steen paa anden / da besætte Titus Staden met noget Krigsfolck / for de omliggende Lands skyld/at de icke skulde begynde noget imod de Romere / Saa reyste hand der fra.

Men der denne mectige / hellige oc berømde Stad bleff ødelagd/ screff mand fra Verdsens begyndelse / Fire tusind oc atten Aar / Thi der vaare fra Verdsens begyndelse til Christi Fødsel / Try tusind / Ni hundret / Fyre oc Fyrre-

Fyrretiue Aar. Saa skede denne Forstøring / Fire oc Halffierdesinds tiue Aar effter Christi Fødsel. Item/mand screff den samme tid fra Romere Stads begyndelse / Otte hundret Siu oc tiue Aar. Thi Vtropius scriffuer / at Rom stod Siu Hundret / Halfftrediesinds tiue oc Try Aar faare Christi Fødsel.

Saa haffuer den Naffnkundigste oc Herligste Stad i all Osterleden hafft denne ynckelige Ende / faar Christi oc hans Ords foractelse skyld /

 oss

oss alle som Gud nu saa rigli-
ge i disse sidste Dage/ haffuer
sent sit Ord / til en alueriss
paamindelse/At wi skulle kien-
de vor besøgelsis tid/ oc bliffue
vise aff en anden Mands ska-
de. Mand siger at det er tid at
see sig om / naar vor Naboes
Veg brender / det samme giel-
der rettelige her. Wi høre oc
læse huad dem er vederfaret/
oc wi vandre dog fuld fast
deris Fodspaar/ saa at det er
vel besørgeligt/at wi icke skulle
vende aff / oc vandre at den
rette Vey/ før oss ocsaa falder
en Wlycke offuer. Gud haffde
tilforn

tilforn oc suarlige straffet det-
te Folck oc Jerusalem / vnder
Nabugodonosor/ som haffde
bestaaldet Jerusalem Halff-
andet Aar / oc hungret dem
vd / saa at de ode deris egne
Børn / Hand greb deris
Konning / oc dræbte hans
Børn for hans Oyne / Der-
næst vdstack hand Kongens
Ezechie Oyen / Forstyrede Je-
rusalem / oc brende det Tem-
pel som vaar bygt aff Salo-
mone effter Guds befalning/
Oc det beste Folck førde hand
bort.

Her aff skulle wi to betencke/

 at

at der som Gud icke haffuer spart dette Konge Rige / som hand selff haffde begynt oc stadfest / Da vil hand meget mindre spare andre Land oc Herredømme / men straffe dem haardelige / for hans Ords foractelsis skyld / Thi Gud siger / at hand lod denne forfærlige Plaffue gaa offuer Juda / for derts Synders skyld / Oc besynderlige for Guds Ords foractelse / for falsk Guds tieniste / oc for Tiranni som brugtis imod fromme Predickere oc Propheter. Dette sætter ieg der-

faare/

faare / at wi ſkulle ſee huor
Gud altid haffuer ſtraffet ſit
Folck for Synden / Oc at wi
ſkulle lære der aff at ſkicke oſſ
effter Guds Ord / oc lade det
gaa oſſ aluerlige til Hierte/
Paa det ſaadan Plaffue oc
Wlycke icke ſkal offuerfalde
oſſ / ſom dem er vederfa-
ret. Gud giffue oſſ al-
le ſine Naade/
AMEN.

Nogle visse

Tegn som skulle skee for Dommen/ Taget aff Postillen/ den anden Søndag i Aduent.

Der skulle skee Tegn i Solen/ etc.

DIsse efterfølgende Tegen bescriffue oss de Hellige Euangelister Mattheus/ Marcus/ oc Lucas/ aff Christi Giensuar til Disciplenis Spørsmaal her om/ Mange visse Tegen som fra den tid skee skulde/ oc indtil den Yderste Dag.

Først.

Først. At der skulle komme mange som skulle giffue sig vd faar at vere den sande Christus / oc loffue Jøderne deris gamle Frihed igien.

Andet. Ocsaa skulle mange lade sig forføre oc tro dem.

iij. Krig oc Orlog skal mand faa meget at høre / It Folck skal vere imod det andet / oc it Rige imod det andet.

iiij. Pestilentz met brad Død / oc wuanlige Siuger.

v. Hunger oc Dyr tid.

vj. Store Jordskel her oc der.

vij. Mectig forfærelse / oc store Tegn aff Himmelen som skulle siunis.

viij. Apostle oc Apostolske Mend / skulle lide forfølgelse oc fortryckis for det Hellige Euangelium skyld.

ix. Ja det Christelige Naffn skal bliffue saa værstyggeligt / at der skal end vdslyckis den naturlige Tilbøyelighed som Broder haffuer til anden / Forældre til Børnene / oc Børnene til Forældre / saa at den ene aff dem skal forraade den anden til døde.

Da

x. Da skulle oc mange falde fra Troen.

xj. Fordi der skulle opstaa mange falske Propheter imod Euangelium oc bedrage mange.

xij. Ondskaff skal voxe io mere oc mere/ oc meenlige vdi alle faa offuerhaand.

xiij. Kierlighed / Mildhed oc Miskundhed skal køle oc fryse bort vdi Folck.

xiiij. Den hellige Kircke skal endog bliffue ved vdi de Vdualde / som bliffue lige vel bestandige indtil Enden.

xv. Rigens Euangelium skal bliffue Predicket offuer alt Jorderig faar alle Hedninge.

xvj. Vdi Templen hos Cherubin/ skulde stunts den forødelige Værstyggelighed / der Daniel haffde talet om / det vaar det Affguds Billede/ der Caius Caligula lod der siden hen sætte.

xvij. Jerusalem skulde gruelige forstøris oc alt Jødedomet ælendelige Ødeleggis / saa at mand huercken Quinder eller Børn skulde spare.

Jøder-

xviij. Jøderne som bliffue ved Liffuet/ skulle bliffue fangne/ oc vdførde iblant alle Hedninge.

xix. Der skulle de bliffue i Elendighed/ indtil Tallet aff Hedningene bliffuer opfylt/ oc vnder diss skulle somme aff dem vende sig oc tro paa Christum/ før end de faa hannem ydermere at see.

xx. Fremdelis skulle der ocsaa siden kōme falske Christi/ met deris falske Propheter/ besynderlige det Syndsens Barn/ det S.Pouel ocsaa spaaer om. ij. Thess. ij.

Men

xxi. Men HErren skal paa sin tid giøre dem alle til skamme / oc lade denne Antichrist som ophæffuer sig saa offuer Gud/ oc alt det Gud neffnis kand / bliffue obenbare kiend/ oc saa dræbe hannem met sin Munds Aand/ oc paa det sidste giøre en endelig ende paa hannem / met sin herlige Tilkommelse.

xxij. Den Vildfarelse faar da saa drabelig en fremgang nogen tid lang/ fordi hun icke alene met Ord styrckis / Men met Jertegen oc Krafftige

Gier-

Gier   iger/huilcke dog ere aff Dieffuelen.

xxiij. Thi da skal oc vild-farelsen vere saa suar den stund hun staar paa/ at ocsaa de Vdualde skulle staa en fare/ Ja / de skulle gierne ville see end Menniskens Søns dag/ met sit lyde oc liusende Euangelio / oc det ey skal vederfaris dem.

xxiiij. Da skal mand i de sidste dage icke tencke paa andet/ end æde oc dricke oc kræsme Legemet / oc vere da allermest omhyggelig for sin Næring.

Mand

xxv. Mand skal oc ong-
ge oc plante allermest/ Naar
mand strax skal aller-
mindst haffue der
vdaff.

Johannis III.

Lige som Mose ophøyed
en Hugorm i Orcken / Saa
skal Menniskens Søn ophø-
yes / Paa det / at Alle som
tro paa hannem/ icke skul-
le fortabis/ Men haff-
ue det euige
Liff.

Nil mortalius est auro, post animam immortalem. Alchym. F

Hafn: d: 15 Dec: 1761. 51X

Hic est sapientiæ gradus primus, ut sciamus, quis sit nobis verus Pater, eumq́ solum pietate debita prosequamur, huic pareamus, huic devotissime serviamus. Lact. L. VI.

Praesens divus habebitur Augustus
Adjectis Brittanis imperio,
gravibusque Persis. Hor. Carm. l. III
Non hospes ab hospite tutus. Ov. l. I.

Marcus Tullius eloquentiae ipsius unicum exemplar ab indoctis et ineloquentibus superatus est. Lact. l. de opif. Dei

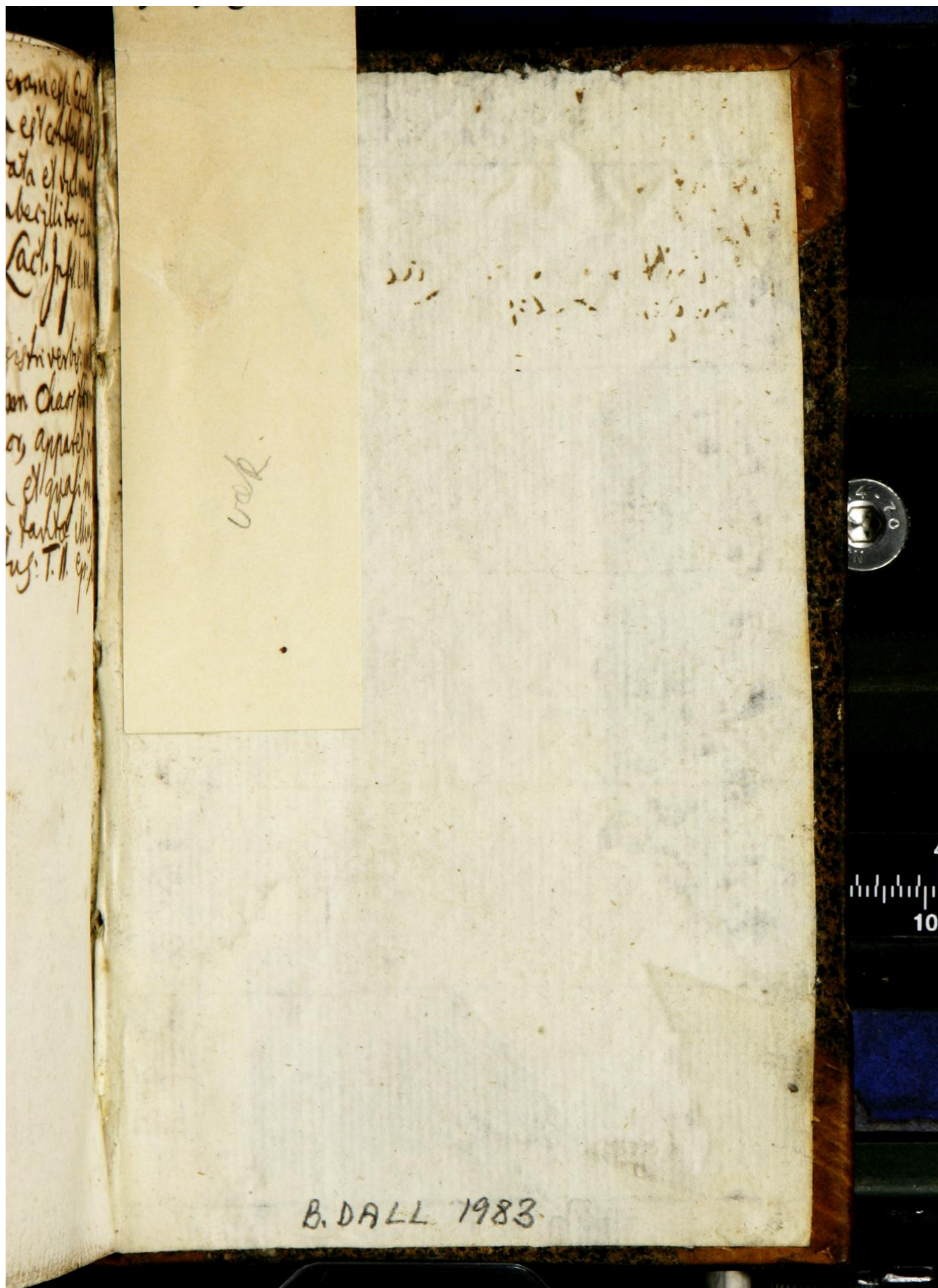
Arabes mitrati degunt, intonso crine: barba abraditur, praeterquam in superiori labro, aliis et haec intonsa. Plin: N.H. L.VI. c. XXVIII.

sciendum est, illam veram esse Ecclesiam catholicam, in qua est confessio et poenitentia, quae peccata et vulnera, quibus subjecta est imbecillitas carnis salubriter curat. Lact. Inst. l: IV. c. XXX
Hafn: d: 16 Dec: 1761.

In his ipsis tanti Magistri verbis: inter vos et inter nos magnum chaos firmatum est: satis, ut opinor, apparet, non esse quandam partem et quasi medium ~~locum~~ inferorum tantae illius felicitatis finium. Aug: T. II. ep: XCIX.

B. DALL 1983